

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΟ 2ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

№161

ISSN 1106-7160 /// ISSN 2623-3053

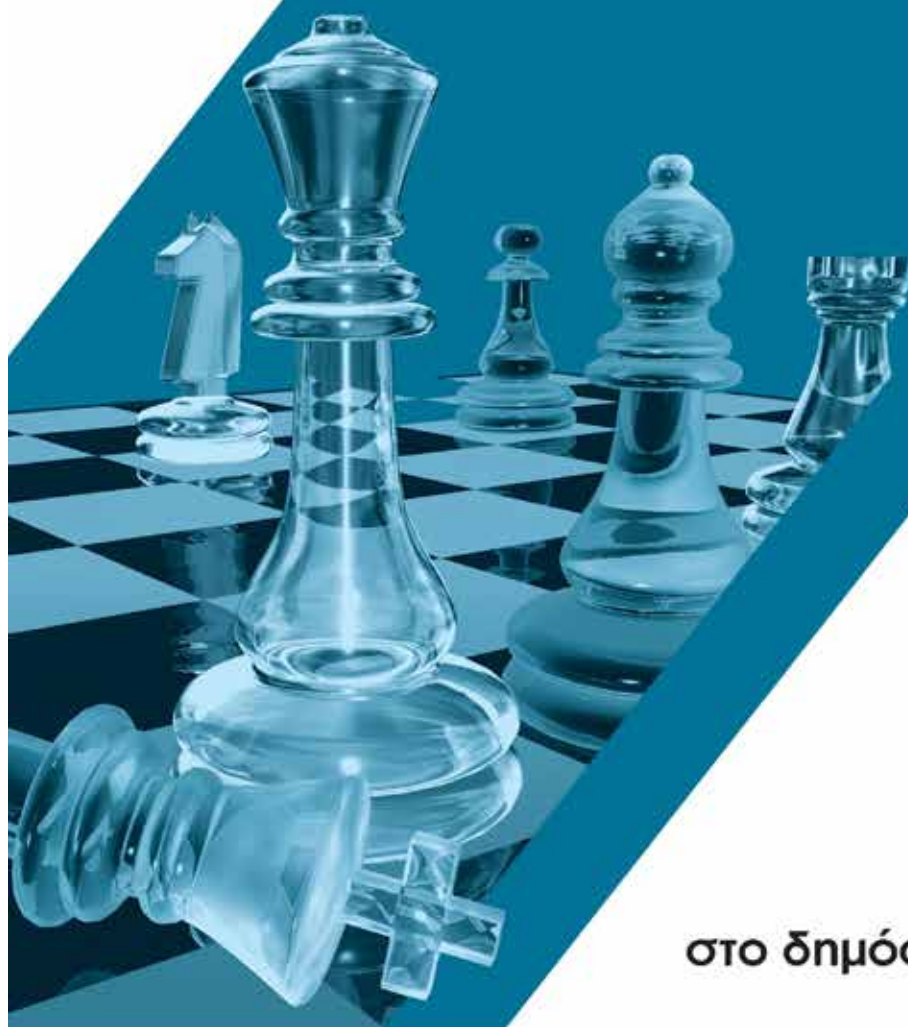

Η ελληνική οικονομία μετά την ολοκλήρωση του 3ου προγράμματος προσαρμογής

Κάντε
τη σωστή
κίνηση

Διαφημίστε
τις υπηρεσίες σας
& τα προϊόντα σας

μέσα από τις σελίδες
των Οικονομικών Χρονικών

Απευθύνονται
σε 105.000
οικονομολόγους
& λογιστές
φοροτεχνικούς

που απασχολούνται
στο δημόσιο & ιδιωτικό τομέα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τηλ.: 213-21.41.866, 213-21.41.870

Δημιουργήστε την προσωπική σας ιστοσελίδα!

1

Κατοχυρώστε το όνομα (domain) που επιθυμείτε.

2

Αποκτήστε πακέτο φιλοξενίας (hosting).

3

Διαμορφώστε την ιστοσελίδα σας.

Για πρώτη φορά το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας προσφέρει σε όλα τα Μέλη του και σε όλους τους Λογιστές - Φοροτεχνικούς τη δυνατότητα να δημιουργήσουν την προσωπική τους ιστοσελίδα στο διαδίκτυο ΔΩΡΕΑΝ για ένα χρόνο.

Πρόκειται για μια υπηρεσία που εξασφάλισε το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας μέσω της εταιρείας IpHost και του Ευρωπαϊκού Μητρώου για Ονόματα Χώρου στο Διαδίκτυο (EURid).

Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την προσφορά μεταφέροντας στο πακέτο φιλοξενίας (hosting) την υπάρχουσα ιστοσελίδα σας δωρεάν.

*Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας δεν ευθύνεται για το περιεχόμενο των ιστοσελίδων που θα επιλέξουν να αναρτήσουν τα Μέλη του και οι Λογιστές - Φοροτεχνικοί. Το περιεχόμενο των ιστοσελίδων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη και τα χρηστά ήθη. Η αποδοχή της προσφοράς από πλευράς των Μελών και των Λογιστών - Φοροτεχνικών συνεπάγεται την ανεπιφύλακτη αποδοχή και των παραπάνω.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ 2ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β. ΚΟΛΛΙΑΣ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ο.Ε.Ε.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΜΑΥΡΙΔΟΥ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΒΟΥΡΓΑΝΑ ΜΑΡΙΑ
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ
ΝΩΤΗΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΤΗΛ. 213-21.41.800
e-mail: press@oe-e.gr
f [facebook.com/oikonepim](https://www.facebook.com/oikonepim)
t twitter.com/oikonomiko_epim

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 12-14, 10563
ΤΗΛ. 213-21.41.800,
FAX: 210-52.27.300
www.oe-e.gr

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΤΗΛ.: 213-21.41.866

ART DIRECTION / DESIGN
ΦΕΤΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
fetansioannis.com

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΕΙΣ ΑΡΘΡΩΝ
ΦΕΤΑΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
fetansioannis.com

ΕΚΤΥΠΩΣΗ
ΣΟΛΔΑΤΟΣ ΕΝΤΥΠΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
Αρμένη Βραβία 1, Αθήνα, 114 73
ΤΗΛ.: 210-6443321, 210-6400040

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση,
αναπαραγωγή ή μετάδοση
με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο
όλου ή μέρους του περιοδικού χωρίς
την έγγραφη άδεια του εκδότη

8

Η ελληνική οικονομία μετά τη ολοκλήρωση
του 3ου προγράμματος προσαρμογής

Του Κωνσταντίνου Κόλλια

18

«Κλειδί» οι μεταρρυθμίσεις

Του Declan Costello

28

Η δημοσιονομική σταθερότητα: Η βασική
προτεραιότητα της επόμενης ημέρας

Του Φραγκίσκου Κουτεντάκη

38

Η ώρα της εξόδου από τα μνημόνια,
ώρα για συναινέσεις;

Του Κώστα Καραμανλή

48

Οι επενδύσεις θα φέρουν την ανάπτυξη

Του Νίκου Βέττα

10

Η ελληνική οικονομία στο πλαίσιο του
ευρωπαϊκού και του διεθνούς οικονομικού
περιβάλλοντος

Του Προκοπίου Παυλοπούλου

20

Το παράδειγμα της Ιρλανδίας

Του Mark Cassidy

30

Οικονομική ανάπτυξη:

Υπάρχει προοπτική;

Του Γκίκα Χαρδούβελη

40

Ο οικονομικός εθνικολαϊκισμός εκδικείται

Του Ευάγγελου Βενιζέλου

50

Χρέος και τραπεζικό σύστημα

Του Διονύση Χιόνη

12

Η κοινωνική συνοχή, απαρέγκλιτος όρος
για την επιτυχία του προγράμματος

[Του Στέργιου Πιτσιόρλα](#)

14

Διάλογος και συναίνεση
για την επόμενη ημέρα

[Του Βαγγέλη Μείμαράκη](#)

16

Ώρα για μεταρρυθμίσεις

[Του Luis Máximo dos Santos](#)

22

Το παράδειγμα της Κύπρου

[Του Κωνσταντίνου Ηροδότου](#)

24

Η Ελλάδα χρειάζεται ένα επενδυτικό σοκ

[Του Γιάννη Α. Μουρμούρα](#)

26

Η ελληνική οικονομία μετά τη λήξη
του τρίτου προγράμματος

[Του Rolf Strauch](#)

32

«Κλειδί» η εμπιστοσύνη
μεταξύ κράτους και πολιτών

[Του Γιώργου Πιτσιλί](#)

34

Να γυρίσουμε την πλάτη στον λαϊκισμό, τις
ψεύτικες υποσχέσεις και τα επικοινωνιακά
πυροτεχνήματα

[Του Κωστή Χατζηδάκη](#)

36

Καμία επιστροφή στο παρελθόν των χρεών
και των ελλειμμάτων

[Του Κώστα Ζαχαριάδη](#)

42

Ανάπτυξη σε βάρος των εργαζομένων

[Του Νικόλαου Καραθανασόπουλου](#)

44

Προσεκτική και σταδιακή απαγκίστρωση
από τα Μνημόνια

[Της Φώφης Γεννηματά](#)

46

Η ελληνική οικονομία μετά το κλείσιμο
του τρίτου προγράμματος

[Του Νικόλαου Καραμούζη](#)

52

Τραπεζικό σύστημα και οικονομική πολιτική
στη μεταμνημονική περίοδο

[Του Παναγιώτη Πετράκη](#)

Τα άρθρα που φιλοξενούνται στο περιοδικό εκφράζουν
αποκλειστικά την άποψη των αρθρογράφων τους.

2^ο Διεθνές Συνέδριο Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδος

— Με τίτλο «Η ελληνική οικονομία μετά τη ολοκλήρωση του 3ου προγράμματος προσαρμογής», πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 31 Μαΐου 2018, το 2ο Διεθνές Συνέριο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας, στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

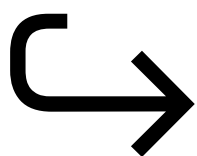
↓
Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα της Προεδρίας της Δημοκρατίας.

↑ Π. Παυλόπουλος Πρόεδρος της Δημοκρατίας & Κ. Κόλλιας Πρόεδρος ΟΕΕ

↑ D. Costello Επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα για το 3ο Πρόγραμμα Προσαρμογής

↑ M. Cassidy Διευθυντής Οικονομικών & Στατιστικής στην Κεντρική Τράπεζα της Ιρλανδίας

↑ I. Μουρμούρας Υποδιοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος

↑ R. Strauch Επικεφαλής Οικονομολόγος, Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

↑ Κ. Χατζιδάκης Αντιπρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας

↑ Ε. Βενιζέλος πρ. Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης & πρ. Υπουργός Οικονομικών

↑ Ν. Χατζιγκιολάου Πρόεδρος Ε.Ι.Η.Ε.Α. και Εκδότης Real News

↑ Φ. Γεννηματά Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ & Επικεφαλής του ΚΙΝΑΛ

Η ελληνική οικονομία μετά τη ολοκλήρωση του 3^{ου} προγράμματος προσαρμογής

Του Κωνσταντίνου Κόλλια
Προέδρου του Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Μετά από οκτώ και πλέον χρόνια κρίσης, οικονομικής και κοινωνικής, οφείλουμε να συζητήσουμε σοβαρά για το προς τα πού θέλουμε να κατευθυνθεί η ελληνική οικονομία.

Πώς θα αποκαταστήσει την αξιοπιστία της, πώς θα ενισχύσει ξανά το brand name της, τι κινήσεις οφείλει να κάνει, ώστε να επανακτήσει την εμπιστοσύνη των αγορών και των εταίρων της, μέσα από τη δημιουργία σύγχρονων δομών, που θα ενισχύουν την ιδιωτική παραγωγή, και θα καταστήσουν τη δημόσια διοίκηση πιο λειτουργική.

Ο βασικός στόχος μας πρέπει να είναι ο καταλληλότερος δυνατός συνδυασμός μεταξύ της απρόσκοπτης χρηματοδότησης της χώρας από τη μια πλευρά, και της βελτίωσης του οικονομικού περιβάλλοντος από την άλλη.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος, πιστό πάντα στο ρόλο του ως θεσμοθετημένος σύμβουλος της Πολιτείας για θέματα οικονομίας έχει ανοίξει το δημόσιο διάλογο για το μέλλον της χώρας.

Στο Διεθνές Συνέδριο που πραγματοποίησε πρόσφατα με μεγάλη επιτυχία κατέθεσαν τις απόψεις τους στέλνοντας παράλληλα ηχηρό μήνυμα για την επόμενη ημέρα μετά το τρίτο μνημόνιο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, πρώην και νυν αρχηγοί κομμάτων, ο υποδιοικητής της ΤτΕ, υπουργοί, βουλευτές, Έλληνες και ξένοι τραπεζίτες, ο επικεφαλής της αποστολής των θεσμών στην Ελλάδα, ο κορυφαίος οικονομολόγος του ESM και καθηγητές Πανεπιστημίου.

Είναι καθοριστικής σημασίας να κάνουμε στην άκρη ιδεολογίες και κόμματα και να καθίσουμε στο ίδιο τραπέζι, να βρούμε λύσεις και να δουλέψουμε από κοινού για την Ελλάδα. Να συμφωνήσουμε σε ένα πρόγραμμα παρεμβάσεων και μεταρρυθμίσεων, τις οποίες εμείς θα έχουμε αποφασίσει. Σε ένα πρόγραμμα που θα έχουμε εμείς την ιδιοκτησία του.

Πρέπει να μάθουμε από τα λάθη του παρελθόντος και να εκμεταλλευθούμε τα πλεονάσματα για να κάνουμε τις απαιτούμενες τομές, χωρίς να επιβαρύνουμε περαιτέρω τα ήδη εξαντλημένα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.

Η χώρα χρειάζεται ένα νέο σταθερό φορολογικό σύστημα με μείωση των φορολογικών συντελεστών, ώστε να έρθουν επενδύσεις και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

Θα πρέπει επίσης να ξαναδούμε το ασφαλιστικό σύστημα ενώ η χώρα χρειάζεται ένα υγιές τραπεζικό σύστημα με τις τράπεζες να επιτελούν το ρόλο τους. Δηλαδή να χρηματοδοτούν την οικονομία και την αγορά, απαλλαγμένες από οποιαδήποτε βαρίδια στους ισολογισμούς τους από κόκκινα δάνεια.

Το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος έχει καταθέσει προτάσεις για το φορολογικό και το ασφαλιστικό σύστημα και μια λύση για την αντιμετώπιση των κόκκινων δανείων.

Θα συνεχίσουμε τον διάλογο και τις προσπάθειες μέσα από προτάσεις, παρεμβάσεις, διεξαγωγή διεθνών συνεδρίων και ημερίδων και συνεργασίες, για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για τη χώρα.

Η ελληνική οικονομία στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού και του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος

Του Προκοπίου Παυλοπούλου
Προέδρου της Δημοκρατίας

Το ευοίωνο μέλλον της Ελλάδας εξαρτάται από συνθήκες και προϋποθέσεις που αφορούν, στο ακέραιο, το ευοίωνο μέλλον της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του σκληρού πυρήνα της, της Ευρωζώνης. Πραγματικά ουδείς σήμερα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και όχι μόνον, μπορεί ν' αμφισβητήσει ότι, η Ελλάδα έχει εκπληρώσει, και μάλιστα στο ακέραιο, τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο των Μνημονίων που της έχουν επιβληθεί. Μνημονίων, για το όλο περιεχόμενο των οποίων και συγκεκριμένα σφάλματά του η Ελλάδα δεν είναι αποκλειστικώς υπεύθυνη, αφού οφείλονται και στο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωζώνη εμφανίσθηκαν εντελώς ανέτοιμες όταν προέκυψε, μεταξύ 2009-2010, η ελληνική κρίση, θεωρώντας επιπλέον, ότι η κρίση αυτή ήταν μεμονωμένο φαινόμενο.

Εφόσον η Ελλάδα έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, ακόμη και για λάθη που δεν της αναλογούν, καθίσταται κάτι περισσότερο από σαφές ότι οι εταίροι μας οφείλουν να εκπληρώσουν εφεξής και τις δικές τους δεσμεύσεις. Βασική υποχρέωση των εταίρων μας είναι η διασφάλιση της διαχειρισιμότητας του ελληνικού δημόσιου χρέους. Την κρίνω δε ως βασική, διότι το «τέρας» του χρέους -στο σύνολό του και ιδίως ως προς την διάσταση του δημόσιου χρέους- αφορά όχι μόνο την Ελλάδα αλλά όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως δε την Ευρωζώνη.

Η ομαλή αναπτυξιακή πορεία της Ελλάδας εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους της, ώστε αυτό να καταστεί διαχειρίσιμο και όχι απλώς «βιώσιμο» με τεχνικούς όρους. Διότι προφανώς -και a contrario- ένα κράτος-μέλος της Ευρωζώνης δεν είναι δυνατό ν' ακολουθήσει ομαλή αναπτυξιακή πορεία όταν το δημόσιο χρέος του δεν είναι μακροπρόθεσμα διαχειρίσιμο, όσον αφορά το ποσοστό με το οποίο επιβαρύνεται ο προϋπολογισμός από τα τοκοχρεολύσια εις βάρος των αναπτυξιακών δαπανών, που είναι απαραίτητες για να προσελκυσθούν υψηλής ποιότητας ιδιωτικές επενδύσεις. Επενδύσεις, οι οποίες είναι αναγκαίες για την τόνωση των ρυθμών ανάπτυξης και, επομένως, για την ενίσχυση της δυνατότητας μιας χώρας ν' αποπληρώσει το χρέος της.

Ούτως ή άλλως υφίσταται ρητή δέσμευση των Θεσμών έναντι της Ελλάδας για ελάφρυνση του δημόσιου χρέους της -πάντα κατά τους κανόνες του ESM- όταν και εφόσον η Ελλάδα εκπληρώσει τις μνημονιακές της υποχρεώσεις, πράγμα που, όπως προεκτέθηκε, έχει συντελεσθεί ήδη σε πολύ μεγάλο βαθμό. Πέραν τούτου υφίσταται ένα είδος «αρχής εκπληρώσεως» αυτής της δέσμευσης των Θεσμών έναντι της Ελλάδας.

Η σοβούσα παγκόσμια κρίση χρέους συνιστά, μάλλον, την μεγαλύτερη πρόκληση για την Ευρωζώνη από τότε που δημιουργήθηκε και, επιπροσθέτως, υπό τους όρους που δημιουργήθηκε. Με την έννοια ότι είναι πια σχεδόν προφανές ότι η ως άνω κρίση χρέους προσλαμβάνει οιοιδήποτε «υπαρξιακές» διαστάσεις για την Ευρωζώνη: Η η Ευρωζώνη θ' αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την παγκόσμια κρίση χρέους ή, στην αντίθετη περίπτωση, θα βρεθεί μπροστά στον κίνδυνο αποσάρθρωσής της. Οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στο πεδίο της Ευρωζώνης, προκειμένου ν' αποκτήσει τον κατάλληλο αμυντικό θώρακα εναντίον της απειλητικής παγκόσμιας κρίσης χρέους, αποτελούν, σχεδόν, μονόδρομο. Ειδικότερα: 1. Απαιτείται η θεσμική ολοκλήρωση του status του Eurogroup, τόσο ως προς την δομή του όσο και ως προς την λήψη των αποφάσεών του. 2. Απαιτείται η θεσμική μετατροπή του ΕΜΣ σε πραγματικό Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο. 3. Απαιτείται η θεσμική θωράκιση της ΕΚΤ με τα κατάλληλα μέσα, ώστε αφενός ν' αποκτήσει τις αρμοδιότητες ελέγχου του συνόλου του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος. Και, αφετέρου, ν' αποκτήσει τα κατάλληλα δημοσιονομικά εργαλεία -με κορωνίδα μια μορφή «ευρωμολόγου»- ώστε, όπως όλες οι πραγματικές Κεντρικές Τράπεζες, ν' αμύνεται αποτελεσματικώς εναντίον κάθε μορφής κρίσης χρέους.

Μπροστά στις προκλήσεις που υπονομεύουν την ίδια την υπόστασή της, η Ευρωζώνη πρέπει να κατανοήσει το εξής: Σήμερα ο πραγματικός «εχθρός» της δεν είναι τόσο το έλλειμμα, όσο το χρέος.

“

Η Ευρωζώνη πρέπει να κατανοήσει το εξής: Σήμερα ο πραγματικός «εχθρός» της δεν είναι τόσο το έλλειμμα, όσο το χρέος.

Η κοινωνική συνοχή, απαρέγκλιτος όρος για την επιτυχία του προγράμματος

Του Στέργιου Πιτσιόρλα
Υφυπουργού Οικονομίας
και Ανάπτυξης

Η ολοκλήρωση του προγράμματος δεν σημαίνει ότι παύουμε να είμαστε μια χώρα που έχει αναλάβει ορισμένες δεσμεύσεις προκειμένου να φτάσει σε αυτό το στόχο κι αυτές οι δεσμεύσεις αφορούν και το μέλλον και πρέπει να τηρηθούν. Δεν παύουμε να είμαστε μια χώρα της Ευρωζώνης, που σημαίνει ότι οφείλουμε να σεβόμαστε ένα πλαίσιο και να αποδεχόμαστε ορισμένη εποπτεία και ελέγχους κοινούς για όλες τις χώρες. Οφείλουμε να γνωρίζουμε ότι έχουμε ένα μεγάλο χρέος που πρέπει να εξυπηρετήσουμε για τα επόμενα πολλά χρόνια. Αυτές είναι συνθήκες δεδομένες με τις οποίες και θα κινηθούμε.

Ός προς την επόμενη ημέρα, υπάρχει μια κεντρική ιδέα που θα πρέπει να διαπεράσει τη σκέψη μας. Οφείλουμε να διαμορφώσουμε ένα πρόγραμμα -εμείς το ονομάζουμε ολιστικό- που να απαντάει ταυτόχρονα σε πολλά επίπεδα προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, γιατί κανένα από τα προβλήματα δεν έχει μονάχα μία αιτία.

Υπάρχει ένα ζήτημα αλλαγής κουλτούρας. Μια φράση που λέει ο λαός, «να απλώνουμε τα πόδια μας ως εκεί που φτάνει το πάπλωμά μας», αντικατοπτρίζει αυτό που πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουμε και να μετατρέψουμε σε πολιτική. Έχουμε ένα παρελθόν κατά το οποίο συνηθίσαμε στον εύκολο εξωτερικό δανεισμό, στην εύκολη χρηματοδότηση που έρεε με τρόπο πρωτόγνωρο από τα ευρωπαϊκά Ταμεία και καλλιέργησε την αντίληψη ότι τα λεφτά υπάρχουν. Τα λεφτά όμως δεν πέφτουν από τον ουρανό. Υπάρχει λοιπόν ανάγκη να φύγουμε από αυτή την αντίληψη, διότι είναι εύκολο να επανέλθουμε σε μια λογική όπου όλοι θεωρούν ότι θα πρέπει να προβάλλουν μόνον απαιτήσεις.

Οφείλουμε να συνειδητοποιήσουμε ότι η ανταγωνιστικότητα μας αφορά όλους. Όχι μόνο το κράτος, αλλά και τους επιχειρηματίες. Όχι μόνο τους επιχειρηματίες, αλλά και τους εργαζόμενους. Η ανταγωνιστικότητα είναι ένας στόχος που για να επιτευχθεί απαιτεί συνδυασμό πολλών παραγόντων.

Οφείλουμε να συνειδητοποιήσουμε ότι η κοινωνική συνοχή είναι απαρέγκλιτος όρος για την επιτυχία οποιουδήποτε προγράμματος.

Πρέπει να προκύψει μια νέα πολιτική και κοινωνική συναίνεση σε ένα συγκροτημένο πρόγραμμα για την επόμενη ημέρα, που να εξασφαλίζει ευρεία κοινωνική συναίνεση. Κι αυτό απαιτεί εξοντωτικό διάλογο. Η Ελλάδα πρέπει να κάνει αποφασιστική στροφή στη παραγωγή, πράγμα που πριν την κρίση το είχαμε ξεχά-

σει. Για να αναπτυχθεί όμως η αγροτική παραγωγή, η μεταποίηση και η βιομηχανία, θα πρέπει να γίνουν μεγάλες αλλαγές. Οφείλουμε να οργανώσουμε τον εξωστρεφή προσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας. Όλοι συμφωνούμε ως προς αυτά που πρέπει να γίνουν στην Ελλάδα, αλλά το ερώτημα είναι γιατί δεν τα κάναμε τόσα χρόνια. Και δεν τα κάναμε γιατί δεν θέλαμε να αγγίξουμε τα δομικά ζητήματα, πχ. δασικοί χάρτες, κτηματολόγιο.

Φτάσαμε λοιπόν σε ένα σημείο στα χρόνια της κρίσης, όπου συγκεντρώσαμε με οδυνηρό τρόπο προϋποθέσεις και προχωρήσαμε σε μια τέτοια προσαρμογή που μας επιτρέπει να περάσουμε σε νέα φάση. Η υλοποίηση, για παράδειγμα, του προγράμματος των ιδιωτικοποιήσεων ανοίγει μεγάλες αναπτυξιακές δυνατότητες για την ελληνική οικονομία.

Εάν μείνουμε μόνο στη συζήτηση της μείωσης των φορολογικών συντελεστών και των εισφορών δεν θα έχουμε κανένα αποτέλεσμα. Ως προς την φορολογία, πρέπει να είμαστε απολύτως ειλικρινείς με τον ελληνικό λαό. Η χώρα μας είχε ανέκαθεν πρόβλημα στην συλλογή των φόρων και υπήρχε μεγάλη ανισότητα, λίγοι πλήρωναν και πολλοί δεν πλήρωναν. Τα πράγματα έχουν βελτιωθεί. Βεβαίως υπάρχει υπερβολή και μεγάλη επιβάρυνση παραγωγικών στρωμάτων. Όμως όταν ταυτόχρονα μιλάμε για την κοινωνική συνοχή και την ανάγκη να έχουμε συντάξεις και κοινωνικές παροχές απαιτούνται έσοδα. Αυτά δεν μπορούν να προέλθουν από αλλού παρά από τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Αν δεν τα δούμε όλα μαζί, δεν είμαστε ειλικρινείς.

Αν χαϊδεύουμε αφτιά ότι μόλις βγούμε από το μνημόνιο θα μειώσουμε τους φορολογικούς συντελεστές, δεν λέμε όλη την αλήθεια.

Η κυβέρνηση διδάχθηκε από την εμπειρία της αυτά τα χρόνια, προσαρμόστηκε σε μια πραγματικότητα η οποία είναι αμείλικτη. Έχει όμως τη θέληση να υλοποιήσει ένα συγκροτημένο πρόγραμμα για τη νέα περίοδο. Η χώρα έχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί τα επόμενα χρόνια, προϋπόθεση όμως είναι ο διάλογος των πολιτικών δυνάμεων να γίνεται σε ένα πλαίσιο που θα εξασφαλίζει ότι δεν θα γυρίσουμε στις πρακτικές του παρελθόντος που μας οδήγησαν στη χρεοκοπία.

“

Οφείλουμε να συνειδητοποιήσουμε ότι η ανταγωνιστικότητα μας αφορά όλους. Όχι μόνο το κράτος, αλλά και τους επιχειρηματίες. Όχι μόνο τους επιχειρηματίες, αλλά και τους εργαζόμενους.

Διάλογος και συναίνεση για την επόμενη ημέρα

Του Βαγγέλη Μείμαράκη

πρ. Προέδρου της Νέας Δημοκρατίας,
πρ. Προέδρου της Βουλής

Θα πρέπει να παραδεχθούν κάποιοι που σήμερα πανηγυρίζουν για τα θετικά βήματα που γίνονται ενόψει εξόδου από το πρόγραμμα, ότι δεν θα υπήρχαν αυτά τα αποτελέσματα αν η αντιπολίτευση και ιδιαίτερα η Νέα Δημοκρατία το 2015, όταν ψηφίστηκε το πρόγραμμα μετά το δημοψήφισμα, δεν έβαζε το συμφέρον της χώρας και της Ευρώπης πάνω από το δικό της κομματικό ή πολιτικό συμφέρον και δεν προσερχόταν με μια διάθεση συνεννόησης, η οποία βεβαίως δεν υπήρχε από τη σημερινή κυβέρνηση, όταν ήταν στην αντιπολίτευση. Σήμερα θα ήταν πολύ καλύτερα τα πράγματα, αν είχε ακολουθηθεί τότε η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας για τη συγκρότηση εθνικής ομάδας διαπραγμάτευσης, με την οποία θα μπορούσαμε να επιταχύνουμε τους ρυθμούς υλοποίησης του προγράμματος, οπότε θα ήταν και ταχύτερη η έξοδος από αυτό το πρόγραμμα.

Θα πρέπει όλοι μαζί, κόμματα, κυβέρνηση θεσμοί και Ευρώπη να μπορέσουμε να συμφωνήσουμε τόσο για την πορεία της Ευρωζώνης και της Ευρώπης συνολικά. Μιας Ευρώπης που θα πρέπει να αναγνωρίσει τις προσπάθειες που κάνει ο ελληνικός λαός και να ανταποκριθεί και στις δικές της υποχρεώσεις.

Εάν δεν είχαν προκύψει οι εκλογές του Ιανουαρίου του 2015, η Ελλάδα θα είχε βγει από τότε από το πρόγραμμα. Είμαι αυτός που έλεγε και – παρεξηγήθηκε – ότι τα προγράμματα στις ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να αντιστοιχούν στον εκλογικό κύκλο.

Γιατί όποιες χώρες ολοκλήρωσαν προγράμματα, το πέτυχαν σε μια θητεία προεδρική ή κοινοβουλευτική και αναφέρομαι στην Κύπρο. Άρα, αν δεν υπήρχαν οι βίαια προκληθείσες εκλογές του 2015, θα ήμασταν με πολύ πιο ήπιο τρόπο και πιο γρήγορα στην κανονικότητα.

Θα ήταν εύκολο για μας να μην ψηφίσουμε τη συμφωνία του Αυγούστου του 2015 και ήταν πολλοί εκείνοι που έλεγαν «καλά, δεν θέλεις να γίνεις Πρωθυπουργός; Δεν θέλεις να γίνουν εκλογές, υπάρχει αντιπολίτευση που συναίνει και δεν οδηγεί τη χώρα σε εκλογές».

Ναι, συναinéσαμε στη συμφωνία για τους στόχους (και όχι για μέτρα) επειδή η Νέα Δημοκρατία πάντα είναι ο εγγυητής της ευρωπαϊκής πορείας της χώρας.

Ναι, συναinéσαμε διότι η χώρα θα καταστρεφόταν και προτιμήσαμε να σωθεί η χώρα, προτάσσοντας το εθνικό συμφέρον. Προτιμήσαμε να μείνει στην Ευρωζώνη και στην Ευρωπαϊκή πορεία και θα έλεγα ότι εμείς επιβάλαμε τότε στην κυβέρνηση να ξαναμπει στις ευρωπαϊκές ράγες. Δεν πρέπει λοιπόν σήμερα να καυχείται τόσο πολύ, ως ο ευρωπαϊκός εγγυητής στην Ελλάδα, να μην καυχείται τόσο πολύ σήμερα για την πορεία των αποτελεσμάτων του προγράμματος. Εγώ πιστεύω ότι θα ήμασταν καλύτερα σήμερα, αν είχαμε συμφωνήσει από τότε.

Είναι πράγματι θετικό ότι η κυβέρνηση επιδιώκει σήμερα συζήτηση για ένα κοινό αναπτυξιακό πρόγραμμα. Πού είναι όμως το πρόγραμμα; Δεν το έχουμε δει, δεν μας το έχει παρουσιάσει, δεν το έχει το Κοινοβούλιο για να εκφράσουμε άποψη. Πώς δηλαδή θα συνεννοηθούμε για να συμφωνήσουμε στο πρόγραμμα το οποίο δεν γνωρίζουμε;

Θεωρώ λοιπόν ότι αυτός ο διάλογος που ξεκίνησε και προχωρά με πρωτοβουλία του Οικονομικού Επιμελητηρίου με θετική διάθεση των κομμάτων για την επόμενη ημέρα, γιατί όλοι σε αυτή τη χώρα ζούμε, μπορεί να έχει αποτελέσματα, αν γίνει όπως με όρους μέλλοντος, με προτάσεις και επιχειρήματα και χωρίς όρους παρελθόντος. Να μπορέσουμε να συνεννοηθούμε με τις όποιες διαφωνίες έχουμε, για να μπορέσει η χώρα να ατενίσει και πάλι με αισιοδοξία το μέλλον μέσα στην ευρωπαϊκή οικογένεια. Είμαι σίγουρος ότι θα καταφέρουμε.

“

Εάν δεν είχαν προκύψει οι εκλογές του Ιανουαρίου το 2015, η Ελλάδα θα είχε βγει από τότε από το πρόγραμμα. Τα προγράμματα στις ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να αντιστοιχούν στον εκλογικό κύκλο.

Ώρα για μεταρρυθμίσεις

Του Luis Máximo dos Santos

Υποδιοικητή της Τράπεζας της Πορτογαλίας

Η εμπειρία που αποκτήθηκε από τα προγράμματα προσαρμογής δεν αφορά μόνο τα κράτη μέλη που την έχουν εφαρμόσει. Όταν μιλάμε για την ευρωζώνη, μια σοβαρή κρίση σε ένα κράτος μέλος θέτει σε κίνδυνο και τα άλλα μέλη και πρέπει να αποτελεί κοινό μέλημα. Η ευρωστία του συνόλου εξαρτάται από την ευρωστία κάθε κράτους μέλους.

Μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, από το 2010 έως το 2013, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Κύπρος εντάσσονται σε προγράμματα προσαρμογής. Η Ισπανία επωφελείται επίσης, το 2012, από σημαντική χρηματοδοτική στήριξη στον τραπεζικό της τομέα.

Όλα αυτά τα προγράμματα έχουν ήδη ολοκληρωθεί και το τρίτο ελληνικό πρόγραμμα βρίσκεται σε καλό δρόμο. Ωστόσο οι συνέπειες που προκάλεσαν ήταν έντονες στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα καθώς και στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών.

Την άνοιξη του 2011, η Πορτογαλία έχασε την πρόσβαση στις αγορές και έπρεπε να ζητήσει εξωτερική βοήθεια. Το πρόγραμμα οικονομικής και χρηματοδοτικής βοήθειας προς την Πορτογαλία τέθηκε σε εφαρμογή από τις 17 Μαΐου 2011 έως τις 30 Ιουνίου 2014. Σε αυτή τη φάση, η χώρα βρίσκεται σε επιτήρηση. Είναι γεγονός ότι από το 2011 έως το 2013 η Πορτογαλία γνώρισε μια οικονομική ύφεση χωρίς προηγούμενο στην πρόσφατη ιστορία της. Το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε απότομα, φθάνοντας το 16,2% το 2013, με σοβαρές κοινωνικές συνέπειες.

Ωστόσο, στο τέλος του προγράμματος, η Πορτογαλία επέστρεψε στις αγορές. Η χρηματοδότηση μειώθηκε σημαντικά και η εμπιστοσύνη αποκαταστάθηκε σταδιακά. Όλοι γνωρίζουμε ότι τα μέτρα νομισματικής πολιτικής, που επιβλήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ήταν αποφασιστικής σημασίας και συνέβαλαν σε αυτό. Υπήρχαν όμως και άλλοι σημαντικοί παράγοντες τόσο σε πορτογαλικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ανάπτυξη επέστρεψε, πολύ δειλά, από το 2014 και μετά. Το 2017, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,7% σε πραγματικούς όρους, ο υψηλότερος ρυθμός από το

2000. Οι κύριοι τομείς δραστηριότητας συνέβαλαν θετικά στη δυναμική αυτή, με τη βιομηχανία να σημειώνει τη μεγαλύτερη ανάπτυξη από το 2010.

Οι εξαγωγές και οι επενδύσεις ήταν οι κινητήριες δυνάμεις που επιτάχυναν την πορτογαλική οικονομία το 2017, γεγονός που θα είναι σημαντικό για τη διόρθωση ορισμένων διαρθρωτικών προβλημάτων.

Η καλή απόδοση των πορτογαλικών εξαγωγών οφειλόταν κυρίως στην εξωτερική ζήτηση για πορτογαλικά αγαθά και υπηρεσίες, ιδίως από την ευρωζώνη. Παράλληλα όμως, οι πορτογαλικές εξαγωγές αύξησαν το μερίδιό τους στις εξωτερικές αγορές.

Ο τομέας των κατασκευών ήταν ένας από τους σημαντικότερους τομείς αύξησης των επενδύσεων, ενισχυμένος από την αύξηση της ζήτησης από ξένους και την έντονη ανάπτυξη του τουρισμού και των συναφών δραστηριοτήτων στον τομέα των ακινήτων.

Σε αυτό το περιβάλλον, το ποσοστό ανεργίας άρχισε να ακολουθεί μια πτωτική τάση, φθάνοντας στο 8,9% το 2017 και σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία το 2018 θα διαμορφωθεί σε λιγότερο από 8%. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 3,3%, που ήταν η υψηλότερη ετήσια αύξηση μετά τη συμμετοχή της Πορτογαλίας στο ευρώ.

Παράλληλα, από το 2016 υιοθετήθηκε μια σειρά πολιτικών που αποσκοπούσαν στην εξάλειψη ορισμένων μέτρων που εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος προσαρμογής.

Τα μέτρα αυτά συνέβαλαν στη διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης για ορισμένα από τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα του πληθυσμού, αλλά και σε ορισμένα τμήματα της μεσαίας τάξης.

Ο πορτογαλικός τραπεζικός τομέας ενίσχυσε επίσης τη θέση του. Σήμερα είναι πιο σταθερός και κεφαλαιοποιημένος, με υψηλότερα επίπεδα κερδοφορίας, υπό αναδιάρθρωση για να αντιμετωπίσει τις διάφορες προκλήσεις. Το χαρτοφυλάκιο NPL έχει μειωθεί σημαντικά, αν και παραμένει υψηλό

Για να ενισχυθούν και να διατηρηθούν αυτές οι θετικές οικονομικές εξελίξεις, τα λάθη του παρελθόντος δεν πρέπει να επαναληφθούν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

“

Για να ενισχυθούν και να διατηρηθούν οι θετικές οικονομικές εξελίξεις, τα λάθη του παρελθόντος δεν πρέπει να επαναληφθούν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

**Economic
Chamber
of Greece**

2nd International Conference

«Κλειδί» οι μεταρρυθμίσεις

Του Declan Costello

Επιεφαλής του κλιμακίου των θεσμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η Ελλάδα βρίσκεται στην τελική ευθεία για να ολοκληρώσει το πρόγραμμα του ESM. Ωστόσο η πραγματική πρόκληση για την χώρα είναι να παραμείνει συνεπής και να διασφαλίσει τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Και αυτή η πρόκληση συνδέεται με δύο προϋποθέσεις:

- *ένα αξιόπιστο και εμπροσθοβαρές πακέτο παρεμβάσεων στο χρέος και*

- *την απόδειξη ότι η Ελλάδα θα συνεχίζει να εφαρμόζει τις συμφωνημένες πολιτικές σε μεσο-μακροπρόθεσμο ορίζοντα.*

Είναι στο χέρι της Ελλάδας να συνεχίσει την πολιτική των μεταρρυθμίσεων. Οι βαθιές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα χρειαστούν 5-10 χρόνια για να ολοκληρωθούν.

Η Ελλάδα όταν βγει από το πρόγραμμα θα είναι σε «εύθραυστη κατάσταση». Η χώρα δεν πρέπει να αλλάξει την πολιτική της και να αντιστρέψει τις μεταρρυθμίσεις γιατί με αυτό τον τρόπο θα υπονομεύσει την εμπιστοσύνη.

Σε όλα τα κράτη υπήρξε η τάση να χαλαρώσουν μετά το πρόγραμμα. Η Ελλάδα, θα έχει οικονομική ελευθερία μετά τον Αύγουστο, αλλά πρέπει να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις.

Στέλνω προς την κυβέρνηση και τον πολιτικό κόσμο το μήνυμα να σκεφτεί πάρα-πάρα πολύ καλά στο πώς θα γίνει ο συντονισμός μετά το πρόγραμμα. Η θεσμοθέτηση είναι μόνο το πρώτο βήμα, η εφαρμογή είναι αυτή που έχει σημασία.

Η Ελλάδα ήταν σε πρόγραμμα για οκτώ χρόνια και η ασκούμενη πολιτική διαμορφωνόταν γύρω από το πρόγραμμα αυτό, το οποίο πολλές φορές ήταν επώδυνο, αλλά έδινε μία δομή. Είτε τα αγαπούμε είτε όχι, τα προγράμματα προσαρμογής έχουν μια δομή. Υπάρχει το Μνημόνιο, υπάρχουν οι τακτικές αξιολογήσεις. Τα προγράμματα παρέχουν οργάνωση της οικονομικής πολιτικής.

Τώρα δημιουργείται μία άλλη σχέση, αλλά η κυβέρνηση πρέπει να σκεφθεί πολύ σοβαρά πώς θα υλοποιήσει τη δομή εφαρμογής και το συντονισμό του προγράμματος. Σε άλλα κράτη είχαμε κρούσματα απώλειας ελέγχου.

Σε άλλα κράτη που βγήκαν από πρόγραμμα επιταχύνθηκε το ΑΕΠ και ελπίζω να συμβεί αυτό και στην Ελλάδα αλλά απαιτείται προσοχή για να μην είναι πρόσκαιρη, λόγω της εξόδου. Η ολοκλήρωση του προγράμματος δεν σημαίνει ότι όλα τα προβλήματα λύθηκαν. Πρέπει να μην αγνοείτε ότι τα προβλήματα δεν λύθηκαν, ευχαριστηθείτε το αλλά μην αγνοείτε το πρόβλημα.

Η Ελλάδα αποχωρεί από το πρόγραμμα και θα είναι πάρα πολύ σημαντικό να συνεχίσει να αποδεικνύει και μετά το τέλος του, ότι οι μεταρρυθμίσεις συνεχίζονται. Δεν μπορεί να αντέξει αναστροφές πολιτικής που θα μειώσουν την εμπιστοσύνη των θεσμών και των αρχών.

Στην ευρωζώνη, οι εταίροι είναι πολύ σημαντικό να κάνουν την τελική προσπάθεια για ένα μαξιλάρι διαθεσίμων και για τις παρεμβάσεις στο χρέος, ειδικά για τα πρώτα 10-15 χρόνια μετά το πρόγραμμα, ώστε να μειωθούν δραστικά εκείνη την περίοδο οι ανάγκες αποπληρωμής χρέους.

Η κρίση στη Ιταλία, έχει επηρεάσει την ελληνική αγορά ομολόγων. Και αυτό, δεν βοηθά όχι μόνο το κράτος, αλλά και τις εταιρείες και τις τράπεζες. Η ιταλική κρίση δεν βοηθά, αλλά ίσως λειτουργήσει ως ένα μήνυμα προς την Ελλάδα και το εξωτερικό.

“

Η Ελλάδα, θα έχει οικονομική ελευθερία μετά τον Αύγουστο, αλλά πρέπει να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις.

Το παράδειγμα της Ιρλανδίας

Του Mark Cassidy

Διευθυντή Οικονομικών & Στατιστικής της Κεντρικής Τράπεζας της Ιρλανδίας

Το πρόγραμμα προσαρμογής της Ιρλανδίας συμφωνήθηκε με Ε.Ε. και ΔΝΤ τον Δεκέμβριο του 2010 και ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2013. Το συνολικό μέγεθος του ιρλανδικού προγράμματος ανερχόταν σε 85 δις. ευρώ, εκ των οποίων 17,5 δις. ευρώ προέρχονταν από το ιρλανδικό κράτος. Η κρίση της Ιρλανδίας, η οποία ξέσπασε το 2008, ήταν κατά κύριο λόγο μια κρίση τραπεζών / ακινήτων, η οποία προκλήθηκε από υπερβολικό δανεισμό στον τομέα των ακινήτων.

Αυτό οδήγησε σε σημαντική φούσκα ακινήτων, με πληθωριστικές τιμές κατοικιών και εμπορικών ακινήτων, πολύ υψηλό χρέος του ιδιωτικού τομέα, υπερβολική εξάρτηση των δημόσιων οικονομικών από τα φορολογικά έσοδα από ακίνητα και μεγάλο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο επιδεινώθηκε την περίοδο 2003-2008.

Όταν ξέσπασε η κρίση, ο τομέας των κατασκευών κατέρρευσε, με επιπτώσεις στην υπόλοιπη οικονομία και κυρίως στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Θα χρειαζόταν μια σειρά κρατικών ενισχύσεων για το τραπεζικό σύστημα ενώ το ταχέως αυξανόμενο δημοσιονομικό έλλειμμα, σε συνδυασμό με τη δέσμευση να αντισταθμιστούν οι μεγάλες απώλειες του τραπεζικού τομέα, ώθησαν τα δημόσια οικονομικά σε μια μη βιώσιμη θέση στα μάτια των διεθνών επενδυτών και την ανάγκη να ενταχθεί η Ιρλανδία σε ένα πρόγραμμα με την ΕΕ και το ΔΝΤ στα τέλη του 2010.

Το πρόγραμμα τελικά συμφωνήθηκε και αντανακλούσε σε μεγάλο βαθμό το 4ετές δημοσιονομικό σχέδιο που είχε ήδη η κυβέρνηση. Κατά την περίοδο 2008-2010, θεσπίστηκαν μέτρα προσαρμογής της τάξεως του 9% του ΑΕΠ. Τα μέτρα περιλάμβαναν μεγάλες περικοπές στο δημόσιο τομέα και υψηλότερους φόρους ιδίως στη φορολογία εισοδήματος. Όσο μεγάλη ήταν αυτή η προσαρμογή, ήταν πολύ μικρότερη από τη δημοσιονομική προσαρμογή που έγινε στην Ελλάδα και, κατά συνέπεια, οι επιπτώσεις στην ιρλανδική οικονομία δεν ήταν τόσο μεγάλες.

Το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής ήταν αξιόπιστο και υποστηρίχθηκε από ένα ρεαλιστικό σύνολο μακροοικονομικών υποθέσεων και από ορισμένες σημαντικές βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο

της δημοσιονομικής πολιτικής. Αυτό επέτρεψε στην κυβέρνηση να επιτύχει τους στόχους που είχαν τεθεί σε μερικά χρόνια, στοιχείο ιδιαίτερα σημαντικό για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της αγοράς.

Η πρόσβαση στις αγορές τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο του 2013 σε συνδυασμό με τη στενή τήρηση των δημοσιονομικών στόχων, επέτρεψαν στην κυβέρνηση να αποφασίσει να τερματίσει το πρόγραμμα στο τέλος του 2013. Η ανοικοδόμηση του τραπεζικού συστήματος από τις στάχτες της χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν αναμφισβήτητη μία από τις κύριες προκλήσεις για την Ιρλανδία κατά τη διάρκεια και μετά το πρόγραμμα προσαρμογής.

Όπως και στην περίπτωση της Ελλάδας τα ιρλανδικά νοικοκυριά σήκωσαν ένα μεγάλο μέρος της προσαρμογής. Τα φορολογικά μέτρα οδήγησαν σε αύξηση του πραγματικού φορολογικού συντελεστή κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες, αυξάνοντας από 17,5% σε 25% για το μέσο νοικοκυριό. Επιβλήθηκαν περικοπές μισθών σε όλους τους εργαζομένους του δημόσιου τομέα, ενώ μειώθηκαν επίσης οι κοινωνικές δαπάνες. Οι μισθολογικές περικοπές του δημόσιου τομέα ήταν επίσης προοδευτικές, με υψηλότερες περικοπές για τους υψηλότερους μισθωτούς και επίσης αυξήθηκαν οι συνταξιοδοτικές εισφορές.

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αυξήθηκαν έντονα στα χρόνια της κρίσης και ακόμη και σήμερα παραμένει ένα μεγάλο κομμάτι πολύ μακροχρόνιων υποθηκών χωρίς αποδόσεις, παρά τις ευρείες μεταρρυθμίσεις στους νόμους περί πτωχεύσεων και τις ριζικές πρωτοβουλίες πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας.

Η ιρλανδική οικονομία έχει ανακάμψει έντονα τα τελευταία έξι χρόνια, με την ανάκαμψη να αρχίζει γύρω στο 2012 και 2013. Οι αριθμοί στην απασχόληση είναι πάνω από 17%. Η ανεργία που κορυφώθηκε μόλις λίγο περισσότερο από 15% το 2012 αναμένεται να μειωθεί κάτω από το 5% το επόμενο έτος.

Τα επίπεδα απασχόλησης και εισοδήματος είναι τώρα κοντά στο σημείο όπου ήταν πριν από μια δεκαετία. Η Ιρλανδία του 2018 διαφέρει από την Ιρλανδία του 2008.

“

Η κρίση της Ιρλανδίας, η οποία ξέσπασε το 2008, ήταν κατά κύριο λόγο μια κρίση τραπεζών / ακινήτων, η οποία προκλήθηκε από υπερβολικό δανεισμό στον τομέα των ακινήτων.

Το παράδειγμα της Κύπρου

Του Κωνσταντίνου Ηροδότου
Εκτελεστικού Συμβούλου & Μέλους του Δ.Σ.
της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου

Πριν από επτά χρόνια, η κυπριακή οικονομία βρέθηκε εκτός των αγορών. Σήμερα, η χώρα θεωρείται καλό παράδειγμα μιας οικονομίας που κατάφερε να ανακάμψει από μια βαθιά οικονομική κρίση και ύφεση με τη βοήθεια του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Ενώ η οικονομία εξακολουθεί να αντιμετωπίζει προκλήσεις, αντιπροσωπεύει γενικά ένα καλό παράδειγμα διαχείρισης κρίσεων και έχει μια πορεία προς την ανάκαμψη. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000, η Κύπρος παρουσίασε έντονη οικονομική ανάπτυξη λόγω κυρίως της ισχυρής εγχώριας ζήτησης.

Η χώρα είχε πετύχει πλήρη απασχόληση, χαμηλό πληθωρισμό και αυξανόμενο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα. Αυτό την οδήγησε σε πραγματική οικονομική σύγκλιση με τις πλουσιότερες οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, δημιουργήθηκαν οικονομικές αδυναμίες και ανισορροπίες λόγω της επιδείνωσης των δημόσιων οικονομικών καθώς και της απροθυμίας ή της σημαντικής καθυστέρησης στην εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που απαιτούνταν σε ορισμένους τομείς της οικονομίας.

Πιο συγκεκριμένα, η Κύπρος εμφάνισε έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών κατά μέσο όρο 6,9% του ΑΕΠ για περίπου μία δεκαετία κατά την περίοδο ένταξης στην ΕΕ και στο ευρώ. Προκειμένου να χρηματοδοτήσει το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, η Κύπρος βασίστηκε σε εισροές ξένων κεφαλαίων, γεγονός που οδήγησε σε ταχεία επέκταση του τραπεζικού τομέα, προσθέτοντας παράλληλα μικρή παραγωγικότητα στην οικονομία.

Στο αποκορύφωμά του ο τραπεζικός τομέας έφθασε το οκταπλάσιο του ΑΕΠ. Επιπλέον, ο τραπεζικός τομέας ήταν ευάλωτος.

Ο δημόσιος τομέας είχε αυξηθεί σημαντικά και οι συνολικές δημόσιες δαπάνες αυξήθηκαν ως ποσοστό του ΑΕΠ. Όταν ξεκίνησε η χρηματοπιστωτική κρίση ο κυπριακός τραπεζικός τομέας ήταν απροετοίμαστος. Ταυτόχρονα, η Κύπρος έφθασε σε δημοσιονομικό έλλειμμα 6,3% και το ακαθάριστο χρέος αυξήθηκε από το 85,8% του ΑΕΠ, και στη συνέχεια υπερέβη το 100%.

Η Κύπρος έφυγε από τις αγορές στα μέσα του 2011. Προκειμένου να προσαρμόσει την οικονομία της, συμφώνησε το 2013 σε ένα πρόγραμμα διάσωσης και ανέλαβε ευρείες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Το πρόγραμμα στόχευε τόσο το δημόσιο τομέα όσο και τις τράπεζες και περιλάμβανε ένα πρόγραμμα λιτότητας (περικοπές στις δημόσιες δαπάνες, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις κ.λπ.).

Οι προσαρμογές στον τραπεζικό τομέα θα είχαν μακροχρόνιες αρνητικές επιπτώσεις στην εμπιστοσύνη των καταθετών και θα έφεραν ζημιές. Ωστόσο, οι αρχές της Κύπρου ήταν αποφασισμένες να εφαρμόσουν τις μεταρρυθμίσεις.

Η χώρα ολοκλήρωσε τελικά το πρόγραμμα διάσωσης το 2016 λόγω της συνεπούς εφαρμογής πολλών από τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις.

Τα αποτελέσματα αποδεικνύουν την πρόοδο που έχει επιτύχει η χώρα. Συγκεκριμένα, το πραγματικό ΑΕΠ στην Κύπρο σημείωσε ετήσια άνοδο 3,9% το 2017 σε σύγκριση με 3,4% το 2016. Είναι βασισμένο σε ευρεία βάση, ενώ με άλλα λόγια, αναμένεται να διατηρηθεί τουλάχιστον μέχρι το 2020. Η ανοδική τάση της εγχώριας ζήτησης, τόσο οι επενδύσεις όσο και η ιδιωτική κατανάλωση, καθώς και η επιτάχυνση που παρατηρήθηκε στις εξαγωγές υπηρεσιών, κυρίως του τουρισμού, ήταν οι κυριότεροι μοχλοί ανάπτυξης. Η ανάπτυξη σημειώνεται σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας.

Οι θετικές εξελίξεις στην αύξηση του ΑΕΠ, είχαν σταδιακά θετικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, με την απασχόληση να σημειώνει αύξηση σχεδόν σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Η ανεργία, αν και εξακολουθεί να είναι υψηλή, μειώνεται σταθερά, καθώς από 17,6% που ήταν το πρώτο τρίμηνο του 2015 μειώθηκε στο 10,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2017. Τα δημόσια οικονομικά βελτιώθηκαν σημαντικά και η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης οφείλεται κυρίως στην αύξηση της απασχόλησης και στο αυξανόμενο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών ενώ οι επενδύσεις χρηματοδοτούνται κυρίως από ιδιωτικά εγχώρια και ξένα κεφάλαια.

Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι καλές αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις και να απαιτούνται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Η χώρα δεν πρέπει να στηριχθεί στις επιτυχίες της, ακόμη και αν έχει σημειώσει σημαντική οικονομική πρόοδο. Απαιτείται περισσότερη δουλειά για την αναδιάρθρωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και για τη βελτίωση των δημόσιων οικονομικών.

“

Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι καλές αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις και να απαιτούνται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Η χώρα δεν πρέπει να στηριχθεί στις επιτυχίες της, ακόμη και αν έχει σημειώσει σημαντική οικονομική πρόοδο.

Η Ελλάδα χρειάζεται ένα επενδυτικό σοκ

Του Γιάννη Α. Μουμούρα

Υποδιοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος

Μετά από 8 δύσκολα χρόνια η Ελλάδα τελικά βγαίνει από το τούνελ με αισιοδοξία. Αν και το διεθνές οικονομικό περιβάλλον και η κατάσταση στη γειτονιά μας είναι αρκετά ασταθής αυτή τη στιγμή, η έξοδος από το πρόγραμμα στα τέλη Αυγούστου είναι διαχειρίσιμη χωρίς προληπτική πίστωση - πράγμα που θα ήταν ένα μίνι τέταρτο μνημόνιο.

Το σημαντικό είναι να κοιτάξουμε προς τα εμπρός, αλλά η ιστορία έχει σημασία και τα διδάγματα που αντλούνται από τις χώρες-μέλη της ευρωζώνης είναι υψίστης σημασίας.

Η Ελλάδα εμφανίζει οικονομική ανάκαμψη. Το πραγματικό ΑΕΠ της χώρας το 2017 αυξήθηκε κατά 1,4%. Αυτό το θετικό αποτέλεσμα υποστηρίζει τις προοπτικές για ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ περίπου 2% και 2,5% το 2018 και το 2019 αντίστοιχα.

Οι θετικές εξελίξεις δεν αντικατοπτρίζονται μόνο στους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και σε άλλα στοιχεία, όπως ο βιομηχανικός δείκτης PMI, ο οποίος βρίσκεται σε άνοδο τους τελευταίους δέκα μήνες, μακράν το μεγαλύτερο διάστημα από το 2007. Η βιομηχανική παραγωγή αυξάνεται σε υγιή επίπεδα, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 21% το 2017, και η τάση αυτή συνεχίστηκε κατά τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2018, γεγονός που υποστηρίζει τις προοπτικές ανεργίας γύρω στο 19% και 18% το 2018 και 2019 αντίστοιχα. Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 2,2% το 2017 και ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 9,2%, ενώ το ποσοστό ανεργίας των νέων (20-29 ετών) μειώθηκε στο 35% το 2017 από 38% το 2016 και η μακροχρόνια ανεργία μειώθηκε κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες.

Ο ελληνικός τραπεζικός τομέας ενισχύεται. Είναι σημαντικό ότι και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες ολοκλήρωσαν επιτυχώς τα stress tests. Συνεπώς, για πρώτη φορά από το 2010 και μετά από τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις, οι ελληνικές τράπεζες δεν θα χρειαστούν επιπλέον κεφάλαια στο εγγύς μέλλον.

Επιπλέον, η συνεχιζόμενη βελτίωση στον τραπεζικό τομέα μπορεί να διαπιστωθεί και από τη μειωμένη εξάρτηση από τη χρηματοδότηση των κεντρικών τραπεζών, η οποία μειώνεται σταθερά και είναι τώρα κάτω από τα επίπεδα του τέλους του 2014.

Η εξάρτηση των τραπεζών από τη γραμμή του ΕΛΑ μειώθηκε σημαντικά σε περίπου 8,6 δισ. ευρώ στο τέλος Μαΐου, από 70 δισ. ευρώ στο τέλος του 2015 και αναμένεται να τερματιστεί πριν από το τέλος του έτους. Μια άλλη ορατή βελτίωση στο ελληνικό τραπεζικό τομέα είναι η αύξηση των συνολικών καταθέσεων από τα τέλη Ιουνίου 2015 έως τον Μάρτιο του 2018 κατά 13 δισ. ευρώ (ή 8,0%) στα 143 δισ. ευρώ.

Ένα σημαντικό θέμα που βρίσκεται σε εκκρεμότητα είναι η αντιμετώπιση του προβλήματος που δημιουργεί το μεγάλο απόθεμα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που αποτελεί την «Αχίλλειο πτέρνα» του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Για πρώτη φορά μετά το 2014, τα καθαρά NPEs ακολουθούν καθοδική τάση. Ωστόσο, ο δείκτης NPE ανέρχεται στο 42% στην Ελλάδα και παραμένει ο υψηλότερος σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ, έναντι 14% στην Πορτογαλία και 10% στην Ιταλία και την Ιρλανδία, ενώ πριν από την κρίση ο δείκτης NPL στην Ελλάδα ήταν 4,5% (2007) έναντι 3% για τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ.

Κατά το τελευταίο έτος η ελληνική οικονομία ανακάμπτει μέσω της σταθεροποίησης των προσδοκιών και της σταδιακής αποκατάστασης της εμπιστοσύνης. Προς το παρόν, όλοι συμφωνούμε ότι δεδομένης της παρατεταμένης δημοσιονομικής εξυγίανσης και της ιδιωτικής αποεπένδυσης (οι επενδύσεις ήταν 27% του ΑΕΠ το 2017 και σήμερα ανέρχονται στο 11% του ΑΕΠ, το χαμηλότερο επίπεδο από το 1960) η χώρα χρειάζεται ένα επενδυτικό σοκ. Η προσέλκυση εγχώριων και ξένων επενδύσεων είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάκαμψη. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είναι σημαντικό η κυβέρνηση να επιταχύνει τις ιδιωτικοποιήσεις, όχι μόνο ως άσκηση εσόδων αλλά ως μια μεγάλη ευκαιρία για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε βασικούς τομείς της οικονομίας, όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, τα logistics και ο τουρισμός.

“

Ο ελληνικός τραπεζικός τομέας ενισχύεται. Είναι σημαντικό ότι και οι τέσσερις συστημικές τράπεζες ολοκλήρωσαν επιτυχώς τα stress tests.

Η ελληνική οικονομία μετά τη λήξη του τρίτου προγράμματος

Tou Rolf Strauch

Επικεφαλής Οικονομολόγου του
Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας

Σε λίγες εβδομάδες θα ολοκληρωθεί το πρόγραμμα προσαρμογής για την Ελλάδα. Μια από τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει μετά το πρόγραμμα προσαρμογής, προκειμένου να ανακτήσει με επιτυχία την εμπιστοσύνη των επενδυτών και να διατηρήσει πρόσβαση στις αγορές είναι να αποκτήσει την ιδιοκτησία της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας.

Η ιδιοκτησία των μεταρρυθμίσεων βελτιώνει την αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος και αποτελεί σημαντικό συστατικό επιτυχίας. Η ιδιοκτησία του προγράμματος συμβάλλει επίσης στη δημιουργία της αξιοπιστίας και αποκαθιστά την πρόσβαση στις αγορές. Όλες οι χώρες που βρέθηκαν σε πρόγραμμα είναι πρωταθλήτριες μεταρρυθμίσεων. Οι διαρθρωτικές αλλαγές που έχουν υλοποιηθεί διαμορφώνουν τη βάση για τις μελλοντικές τους επιτυχίες.

Η Ελλάδα είχε τις μεγαλύτερες μεταρρυθμιστικές ανάγκες. Μέχρι τώρα, η Κύπρος, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία που ολοκλήρωσαν τα προγράμματα τους είδαν τις οικονομίες τους να αναπτύσσονται.

Η οικονομία της Ιρλανδίας αυξήθηκε κατά σχεδόν 8% πέρυσι και η Κύπρος σχεδόν 4%, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτό τις κάνει πρωταθλήτριες της ανάπτυξης στην ευρωζώνη.

Η ελληνική οικονομία έχει επίσης βελτιωθεί. Για την οικονομική σύγκλιση και την πρόσβαση στις αγορές είναι ουσιαστικής σημασίας η συνέχιση της μεταρρυθμιστικής πορείας.

Εάν μια κυβέρνηση θέλει να αποκαταστήσει μόνιμα την αξιοπιστία της στις χρηματοπιστωτικές αγορές, πρέπει να επιμείνει στον εκουχρονισμό της οικονομίας της σε μια διαρκή βάση και να δείχνει δημοσιονομική σύνεση.

Η οικονομική στήριξη που πρόσφερε ο ESM βοήθησε τις χώρες. Παρέχει ευνοϊκούς όρους δανεισμού με μακρά διάρκεια και χαμηλά επιτόκια ενώ έχει χορηγήσει μεγάλες περιόδους χάριτος. Η Ελλάδα, ήταν ειδική περίπτωση. Η λήξη του δανείου παρατάθηκε κατά 32,5 έτη και οι αποπληρωμές για τόκους και κεφάλαιο για δέκα έτη.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο ευνοϊκός δανεισμός από τον EFSF και τον ESM σε σύγκριση με μια υποθετική χρηματοδότηση από τις αγορές έχει ωφελήσει τον προϋπολογισμό με 10 δις. ευρώ ετησίως ή περίπου 6% του ΑΕΠ. Επίσης οι χώρες που βγήκαν από το πρόγραμμα είχαν δημιουργήσει ένα μεγάλο μαξιλάρι ασφαλείας που κάλυπτε για να χρηματοδοτήσει τις ανάγκες για ένα ή περισσότερα χρόνια μετά τη λήξη του προγράμματος.

Η Ελλάδα πρόκειται να εγκαταλείψει το πρόγραμμα του ESM τον Αύγουστο. Ο στόχος είναι να επιτύχει βιώσιμη και διαρκή ανάπτυξη. Η Ελλάδα έχει προχωρήσει πολύ από την άποψη των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών και θα είναι σε θέση να αξιοποιήσει αυτή τη δέσμευση στο μέλλον.

Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία μέχρι τον Αύγουστο και μετά, είναι να κρατηθεί πλήρης η ιδιοκτησία του προγράμματος. Αυτό είναι το κλειδί για μια βιώσιμη επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές.

Η Ελλάδα έχει δοκιμάσει ήδη τις αγορές σε αρκετές περιπτώσεις. Όλες οι χώρες του προγράμματος είναι πολύ ευάλωτες όταν βγαίνουν από ένα πρόγραμμα. Και στην περίπτωση της Ελλάδας, οι όροι εκκίνησης όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές θα είναι δυσκολότεροι εάν η ΕΚΤ δεν επιλέξει τα ελληνικά ομόλογα ως εγγύηση. Αυτό κάνει τη μεταρρυθμιστική προσπάθεια ακόμη πιο απαραίτητη. Δύο στοιχεία έχουν σημασία για μια επιτυχημένη μετάβαση από ένα πρόγραμμα:

1. Η αξιόπιστη ιδιοκτησία του προγράμματος και των μεταρρυθμίσεων και μετά τη λήξη του προγράμματος και
2. Η εμπιστοσύνη των επενδυτών.

“

Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία μέχρι τον Αύγουστο και μετά, είναι να κρατηθεί η ιδιοκτησία των μεταρρυθμίσεων. Αυτό είναι το κλειδί για μια βιώσιμη επιστροφή της Ελλάδας στις αγορές.

Η δημοσιονομική σταθερότητα: Η βασική προτεραιότητα της επόμενης ημέρας

Του Φραγκίσκου Κουτεντάκη

Συντονιστή του Γραφείου Προϋπολογισμού
του Κράτους στη Βουλή

Και μπορούμε και πρέπει να βγούμε από τα μνημόνια. Τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκαν στη χώρα μας και σε άλλες χώρες ήταν μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης που κρίθηκαν απαραίτητα στις συγκεκριμένες οικονομικές συγκυρίες ώστε να επιλυθούν σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζαν αυτές οι χώρες. Μπορεί κανείς να συμφωνήσει, να διαφωνήσει, να ασκήσει κριτική για το πως σχεδιάστηκαν και στο πως εφαρμόστηκαν αυτά τα προγράμματα. Σε αυτό που δεν μπορεί να διαφωνήσει κανείς είναι ότι τα προγράμματα δεν είναι αορίστου χρόνου. Δεν είναι μόνιμες καταστάσεις. Αρχίζουν και τελειώνουν

Και αυτό νομίζω είναι λίγο πολύ αδιαμφισβήτητο. Η χώρα μας ήταν η πρώτη που μπήκε σε πρόγραμμα και η τελευταία που θα βγει.

Λίγους μήνες πριν την έξοδο και την ολοκλήρωση του προγράμματος πρέπει να δούμε κάποια δεδομένα που αφορούν στην εικόνα της ελληνικής οικονομίας. Οι βασικές μακροοικονομικές ανισορροπίες που οδήγησαν την Ελλάδα σε πρόγραμμα έχουν διορθωθεί. Η βασική αιτία, η οποία ήταν το δημοσιονομικό έλλειμμα έχει λυθεί και πλέον η χώρα μας παράγει ιδιαίτερα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα. Επίσης το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έχει σχεδόν εξαλειφθεί και το κυριότερο η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές έχει σχεδόν αποκατασταθεί.

Αυτό πάλι δεν σημαίνει ότι έχουν λυθεί και όλα τα προβλήματα. Δεν σημαίνει ότι μπορεί η ελληνική κοινωνία να χαλαρώσει και να απολαύσει τους καρπούς αυτής της προσπάθειας.

Υπάρχουν πολλά ζητήματα που παραμένουν ανοιχτά και πολλές προκλήσεις που έχουμε μπροστά μας. Υπάρχουν τρία μεγάλα προβληματικά αποθέματα στους ισολογισμούς της ελληνικής οικονομίας:

Το υψηλό δημόσιο χρέος,

Οι πολύ υψηλές ληξιπρόθεσμες οφειλές του ιδιωτικού τομέα προς το Δημόσιο (φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές) και

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα.

Ένα ακόμα σημαντικό πρόβλημα – από την πλευρά της προσφοράς – είναι η συρρίκνωση που έχει υποστεί το εργατικό δυναμικό αλλά και το φυσικό κεφάλαιο της χώρας. Αυτά όμως είναι από τη φύση τους προβλήματα που δεν μπορούν να λυθούν με συνοπτικές διαδικασίες και θα απαιτηθεί χρόνος

Άρα θα πρέπει να στρέψουμε την προσοχή μας στην επόμενη ημέρα. Κατά τη γνώμη μου η βασικότερη προτεραιότητα της επόμενης ημέρας είναι η δημοσιονομική σταθερότητα, όχι τόσο σαν υποχρέωση απέναντι στους εταίρους αλλά κυρίως απέναντι στους πολίτες της χώρας. Όσο σημαντική κι αν είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας του ελληνικού κράτους απέναντι στους δανειστές, τους επενδυτές, στον επίσημο τομέα ακόμα πιο σημαντική είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του ελληνικού κράτους απέναντι στο στους Έλληνες πολίτες.

Να σημειώσουμε, τέλος, ότι η «κανονικότητα» της Ευρωζώνης που περιμένουμε διακαώς να επιστρέψουμε δεν είναι η ιδανική. Οι πολιτικές λιτότητας που εφαρμόστηκαν είχαν σκληρές κοινωνικές επιπτώσεις ενώ η λήψη αποφάσεων ήταν και παραμένει μετέωρη σε αντιτιθέμενες πολιτικές στρατηγικές που αντανακλούν ανταγωνιστικά οικονομικά συμφέροντα με προεξάχοντα τον διαχωρισμό των κρατών-μελών σε δανειστές και οφειλότες. Ο μεγαλύτερος κερδισμένος από αυτή την κατάσταση είναι ο ακροδεξιός λαϊκισμός που αποτελεί τη μεγαλύτερη σύγχρονη απειλή για τις δυτικές Δημοκρατίες.

Δεν πρέπει λοιπόν η ενασχόληση με τα δικά μας σοβαρά προβλήματα να μας αποκρύπτει το γεγονός ότι και η ίδια η Ευρωζώνη αντιμετωπίζει ιστορικές προκλήσεις για την επόμενη μέρα με μεγάλο ζητούμενο την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης απέναντι στους ευρωπαίους πολίτες.

“

Η απόλυτη δέσμευση ότι από εδώ και στο εξής θα υπάρξει πλήρης διαφάνεια και λογοδοσία στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος είναι θεμελιώδες ζήτημα Δημοκρατίας.

Οικονομική ανάπτυξη: Υπάρχει προοπτική;

Του Γκίκα Χαροδούβελη
πρ. Υπουργού Οικονομικών,
Καθηγητή Χρηματοοικονομικών
του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Το ερώτημα που πρέπει να κάνουμε σήμερα είναι το πάθημα έγινε μάθημα; Έχουμε πια μια προοπτική ως χώρα; Τα έχουμε βρει όλοι μεταξύ μας; Συμφωνούμε σε κάποια βασικά;

Όταν δει κανείς τους αριθμούς, καταλαβαίνει το εξής: Η ανάκαμψη δεν πρόκειται να έρθει από την κατανάλωση. Ήδη σαν χώρα υπερκαταναλώνουμε. Καταναλώνουμε πάνω από τις δυνατότητες μας.

Αυτό ήταν που έφερε την κρίση πριν από 8-10 χρόνια. Τα τελευταία 5-6 χρόνια σύμφωνα με τους αριθμούς, τα νοικοκυριά όχι μόνο δεν αποταμιεύουν αλλά τρώνε και από τα έτοιμα. Η κατανάλωση δεν αυξάνεται με τους ρυθμούς που αυξάνονταν στο παρελθόν αυξάνεται έτσι σιγά σιγά, λίγο λίγο 0,5%. Δεν τη θέλουμε να αυξηθεί και παραπάνω. Αλλά κάποια στιγμή μπορεί να χάσουμε και αυτό το 0,5% γιατί κάποτε και τα έτοιμα θα τελειώσουν.

Άρα η ανάκαμψη δεν θα έρθει από την κατανάλωση. Οι Έλληνες τρώνε τις αποταμιεύσεις τους. Κάποια στιγμή αυτές οι αποταμιεύσεις θα τελειώσουν. Από που θα έρθει η ανάπτυξη; Η ανάπτυξη προφανώς θα έρθει από το γεγονός ότι θα μπορούμε να παράγουμε στη χώρα και να πουλάμε στους ξένους.

Υπάρχουν 7 δισ. κόσμος έξω από την Ελλάδα. Η αγορά είναι τεράστια ας γίνουμε ανταγωνιστικοί και ας πουλήσουμε σε αυτούς. Για να πουλήσουμε και να κάνουμε εξαγωγές πρέπει να παράξουμε. Για να παράξουμε πρέπει να έχουμε τα εργαλεία να παράξουμε. Πρέπει να επενδύσουμε στη χώρα μας και τα τελευταία χρόνια οι επενδύσεις μειώνονται.

Κάποτε πριν από 15-20 χρόνια οι επενδύσεις έτρεχαν με 22%, 23%, 25% και 26% το 2008 και 2009. Έπεσαν ραγδαία μέσα στην κρίση στο 11,5% του ΑΕΠ και σιγά σιγά ανακάμπτουν.

Το ερώτημα είναι μπορούμε να τα καταφέρουμε; Μπορούν οι επενδύσεις να καλύψουν αυτό το χάσμα μπορούμε να ξαναφτιάξουμε τη χώρα μας να κάνουμε τη νεολαία να μείνει στην Ελλάδα και να εργαστεί; Αυτό είναι το ζητούμενο.

Έχουμε δυο απόψεις την αισιόδοξη και την απαισιόδοξη. Την αισιόδοξη θέλουμε όλοι να συμβεί. Σίγουρα βλέπουμε ότι η αγορά ενέργειας απελευθερώ-

νεται, πολλά επενδυτικά plána, πολλά χρήματα έχουν μπει ήδη στο τραπέζι, μετράμε περίπου 30 δις. επενδύσεις την επόμενη πενταετία.

Αυτά έρχονται να καλύψουν ένα μεγάλο κομμάτι του φυσικού κεφαλαίου που περιμένουμε. Ξέρουμε ότι υπάρχει προοπτική στο χώρο του τουρισμού και της υγείας, στο χώρο της πληροφορικής υπάρχει τεράστια ζήτηση.

Οι ξένοι βλέπουν ότι η μακροοικονομική σταθερότητα θα συνεχιστεί. Το πάθημα εδώ έγινε μάθημα. Οι μεταρρυθμίσεις, οι αισιόδοξοι θα πούνε αφού είχαμε μια κυβέρνηση η οποία ήταν εχθρική στις μεταρρυθμίσεις και δεν τις πήρε πίσω μάλλον το πράγμα θα συνεχιστεί. Όποιος πολιτικός και να έρθει δεν θα τις πάρει πίσω. Δεν είναι βέβαια αυτή η εμπειρία συνήθως είναι στο κίνητρο του πολιτικού επειδή οι μεταρρυθμίσεις κοστίζουν και έχουν βραχυχρόνιο κόστος να μην τις κάνει. Όλοι συμφωνούν στη μείωση της φορολογίας. Το θέμα είναι πως θα γίνει.

Το Grexit το οποίο μας κόστισε έχει φύγει από το τραπέζι και το μυαλό των Ελλήνων. Τώρα μάλιστα μπορεί να πάρουμε και ελάφρυνση του χρέους.

Η άλλη άποψη η απαισιόδοξη είναι που πάντα κάποιος βλέπει το ποτήρι μισοάδειο και όχι μισογεμάτο. Ο απαισιόδοξος θα πει τώρα η Ελλάδα με τι ρυθμούς θα τρέξει τα επόμενα 10,20,30, 50 χρόνια. Με 1% λέει το ΔΝΤ και πολλοί συμφωνούν. Μα γιατί; Συρρικνώνεται ο πληθυσμός. Οι νέοι έχουν φύγει. Οι μεγαλύτεροι πεθαίνουν, οι Έλληνες δεν κάνουν παιδιά.

Για να τρέξει η οικονομία δεν αρκεί πόσο παράγει ο καθένας αλλά και πόσο είμαστε. Το σύνολο είναι αυτό που μετράει. Και το δεύτερο είναι αυτοί που μένουν στην Ελλάδα θα έχουν χαμηλή παραγωγικότητα. Πολλοί απορούν για το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων όταν υπάρχουν αντικίνητρα αυτή τη στιγμή για εργασία, για αποταμίευση για επενδύσεις για παραγωγή.

Δεν φτιάξαμε τον τρίτο πυλώνα στο ασφαλιστικό. Τι είναι ο τρίτος πυλώνας; Είναι κάτι που έχουν όλα τα ευνομούμενα κράτη. Και εδώ με ενοχλεί που η τρόικα και κυρίως το IMF δεν επέμενε.

Μειώσαμε τις συντάξεις και τελικά δεν φτιάξαμε τα κίνητρα για να σταθεί το ασφαλιστικό και στοι-

“

Η ανάκαμψη δεν θα έρθει από την κατανάλωση. Οι Έλληνες τρώνε τις αποταμιεύσεις τους. Κάποια στιγμή αυτές οι αποταμιεύσεις θα τελειώσουν. Η ανάπτυξη θα έρθει από το γεγονός ότι θα μπορούμε να παράγουμε στη χώρα και να πουλάμε στους ξένους.

χηματίζω πως θα συζητάμε ακόμα για 10 χρόνια γιατί δεν τολμάμε να το φτιάξουμε.

Στην Ελλάδα έχουμε και ιδιωτικό χρέος μεγάλο και δημόσιο και αυτό είναι πρόβλημα. Στο τραπεζικό σύστημα το πρόβλημα με τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι εύθραστο.

Αν ρωτήσουμε σήμερα τους Έλληνες οι μισοί ακόμα πιστεύουν ότι τα μνημόνια μας έφεραν την ύφεση και δεν έφερε η ύφεση τα μνημόνια.

Τελικά τι θα συμβεί; Μάλλον η Ελλάδα θα τα καταφέρει. Η οικονομική αβεβαιότητα προέρχεται από 3 παράγοντες:

- Την αβεβαιότητα για το Grexit
- την αβεβαιότητα για το χρέος και
- την αβεβαιότητα στον τραπεζικό τομέα.

Η αβεβαιότητα για το Grexit έχει εκλείψει. Η αβεβαιότητα για το χρέος ελπίζουμε ότι σε λίγο δεν θα υπάρχει πλέον και βέβαια η αβεβαιότητα για τις τράπεζες θα υπάρχει αλλά είναι υπό έλεγχο.

Το καλό σενάριο θα ευδοκιμήσει εάν επανέλθει η αξιοπιστία στη χώρα μας, διαφυλάσσεται η μακροοικονομική σταθερότητα, ανακάμψουν τα κίνητρα για εργασία και καινοτομία, θεραπευτεί η διάρθρωση της φορολογίας και του ασφαλιστικού, συνεχιστούν οι μεταρρυθμίσεις, οι ιδιωτικοποιήσεις, η μείωση της γραφειοκρατίας η αναδιάρθρωση του δημοσίου τομέα και εφόσον καταφέρουν οι τράπεζες να μηδενίσουν το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων Δανείων και ανακάμψει η υγιής πιστωτική επέκταση.

«Κλειδί» η εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους και πολιτών

Του Γιώργου Πιπυλή
Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής
Δημοσίων Εσόδων

Η Φορολογική Διοίκηση πρέπει να λειτουργεί με συγκεκριμένες αρχές και συγκεκριμένους κανόνες: την αμεροληψία, την ισονομία, τη δικαιοσύνη, τη διαφάνεια τη χρηστή διοίκηση, την αποτελεσματικότητα μέσω τεχνοκρατικής προσέγγισης στα πράγματα και να αποβάλλει από τη λειτουργία της πολιτικές προσωπικές ή άλλες σκοπιμότητες. Αυτό, η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων το έχει καταφέρει και το υπηρετεί.

Η ανεξαρτησία είναι οργανωτική και λειτουργική δεν είναι όμως επιχειρησιακή με την έννοια ότι η ΑΑΔΕ εφαρμόζει τη φορολογική πολιτική. Τη ψηφισμένη φορολογική πολιτική. Υπό αυτή την έννοια δεν είναι ανεξάρτητη. Δεν το κάνει αλλά πρέπει να το κάνει. Επίσης, δεν είναι απομονωμένη ούτε πρέπει να είναι. Έχουμε αλληλοεξαρτήσεις από άλλες υπηρεσίες του Δημοσίου όπως για παράδειγμα τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων που φιλοξενεί τα δεδομένα που έχει η ΑΑΔΕ και τη Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας που υποστηρίζει την ακίνητη περιουσία μας. Επίσης πολλές υπηρεσίες του Δημοσίου στηρίζονται στις υπηρεσίες που παρέχει η ΑΑΔΕ και προσπαθούμε πάντα να έχουμε μια ανοιχτή πολιτική σε αυτό.

Η ΑΑΔΕ είναι μια υπηρεσία 11.500 υπαλλήλων. Δεν φθάνουν. Στον τομέα της πληροφορικής οι δυνάμεις μας είναι οριακά στο 1% του προσωπικού. Ήδη έχει εγκριθεί η πρόσληψη άλλων 100 στελεχών και θα εγκριθούν άλλα 100 άτομα για το 2019. Αν αυτά ευοδωθούν θα έχουμε καταφέρει να τριπλασιάσουμε το δυναμικό μας μέχρι το τέλος του 2019. Αυτό θα απελευθερώσει δυνάμεις και θα δώσει την ευχέρεια πολλές από τις υπηρεσίες που γίνονται χειρωνακτικά να γίνονται ηλεκτρονικά

Είναι σε εξέλιξη μια μεταρρύθμιση που λέγεται σύγχρονο σύστημα αξιοποίησης ανθρώπινου προσωπικού. Αυτό που έχει σήμερα η ΑΑΔΕ διακρίνει και αμείβει τους υπαλλήλους με βάση την αρχαιότητα και το βαθμό εκπαίδευσής τους. Τα στοιχεία αυτά, δεν είναι επαρκή γιατί δεν δίνουν κίνητρα σε θέσεις δύσκολες με περισσότερη ευθύνη περισσότερη πίεση με διαφορετικές συνθήκες εργασίας κλπ.

Ετοιμάζουμε ένα πλαίσιο μεταρρύθμισης, ένα βαθμολόγιο που θα αποτυπώνει τις αλλαγές στις

συνθήκες και στα καθήκοντα καθώς και ένα αντίστοιχο μισθολογικό καθεστώς.

Πρέπει να μπορούμε να αμείβουμε τους υπάλληλους με βάση αυτά που περιμένουμε από αυτούς και με βάση τις απαιτήσεις και τις ικανότητες που ζητάμε να έχουν.

Η ΑΑΔΕ εργάζεται εντατικά για τις πληροφορίες που λαμβάνει από το εξωτερικό σχετικά με τις καταθέσεις και άλλα δεδομένα. Στόχος είναι εντός το 2018 να βρούμε μόνιμο τρόπο επεξεργασίας των δεδομένων αυτών. Να είναι αυτόματη η επεξεργασία και η συσχέτιση με τα δεδομένα που έχουμε ήδη στη διάθεσή μας. Το κλειδί είναι η εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους και πολιτών. Η εμπιστοσύνη φέρνει ασφάλεια, φέρνει επενδύσεις και είναι η βάση γιατί ο πολίτης πρέπει να πληρώνει τους φόρους του. Αυτό εμείς το έχουμε υπηρετήσει. Έχουμε μια διεύθυνση επίλυσης διαφορών, έναν μηχανισμό ο οποίος δημιουργήθηκε για να μην καταλήγουν οι φορολογικές υποθέσεις στα ελληνικά δικαστήρια. Έχουμε πετύχει θεαματικά αποτελέσματα. Οι απαντήσεις που λαμβάνουν οι πολίτες για τις υποθέσεις τους είναι πιο ευθυγραμμισμένες με τη νομολογία των δικαστηρίων.

Επίσης έχει γίνει μεγάλη πρόοδος στην ηλεκτρονικοποίηση. Η Ελλάδα είναι από τις πιο προηγμένες χώρες στο κομμάτι της ηλεκτρονικής υποβολής δηλώσεων και ανταλλαγής στοιχείων.

Πρέπει να διορθώσουμε ορισμένα στοιχεία σε συνεργασία με την Αστυνομία και τα Ληξιαρχεία και συγκεκριμένα για θέματα που αφορούν τις ταυτότητες, τη δήλωση θανάτου ή γάμου κλπ για τα οποία ο κόσμος ασκόπως με βάση τα σημερινά τεχνολογικά δεδομένα πηγαίνει στις Δ.Ο.Υ. Αυτά τα θέματα θα έχουν λυθεί μέχρι το τέλος του έτους. Έτσι, θα στρέψουμε δυνάμεις στον φορολογικό έλεγχο.

“

Πρέπει να μπορούμε να αμείβουμε τους υπάλληλους με βάση αυτά που περιμένουμε από αυτούς και με βάση τις απαιτήσεις και τις ικανότητες που ζητάμε να έχουν.

Να γυρίσουμε την πλάτη στον λαϊκισμό, τις ψεύτικες υποσχέσεις και τα επικοινωνιακά πυροτεχνήματα

Του Κωστή Χατζηδάκη
Αντιπροέδρου της Νέας Δημοκρατίας

Η επόμενη μέρα του Μνημονίου μικρή διαφορά θα έχει από την προηγούμενη. Όσες τελετές και πανηγύρεις και αν στήσει αυτή η κυβέρνηση. Όσες δηλώσεις και αν κάνουν τα στελέχη της και ο πρωθυπουργός περί δήθεν καθαρής εξόδου. Διότι πώς μπορεί να χαρακτηριστεί «καθαρή» μια έξοδος όταν θα έχουμε, μετά τη λήξη του προγράμματος, τα εξής:

1. Περικοπή μιας ακόμη σύνταξης για τους συνταξιούχους το 2019.
2. Απώλεια ενός μισθού για τους μισθωτούς το 2020 με τη μείωση του αφορολόγητου.
3. Στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα στο 3,5% μέχρι το 2022 και 2,2% μέχρι το 2060.
4. Τον SSM αφεντικό στις τράπεζες για 35 χρόνια.
5. Το Υπερταμείο εδώ με υπογραφή Τσίπρα-Καμμένου για 98 ακόμη χρόνια.
6. Και φυσικά θα έχουμε την αυξημένη μεταμνημονιακή εποπτεία στην οποία έχει αναφερθεί ο κ. Τσακαλώτος, την οποία δεν έχουν, βεβαίως, χώρες όπως η Κύπρος και η Πορτογαλία.

Η πραγματικότητα, έχει την κακή συνήθεια να διαψεύδει τον ΣΥΡΙΖΑ. Και η πραγματικότητα είναι πως ενώ είχαμε ξεκινήσει το 2014, να βγαίνουμε από την κρίση, αυτή η κυβέρνηση μας πήγε πίσω. Αυτό δεν είναι κάτι υποκειμενικό. Το λένε τα στοιχεία:

- Με βάση την έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η βιωσιμότητα του χρέους επιβαρύνθηκε σημαντικά την τελευταία τριετία.

- Οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των ιδιωτών έχουν ξεπεράσει τα 100 δις. ευρώ, ενώ τον Δεκέμβριο του 2014 ήταν στα 73 δις.

- Το ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, παρά τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει τελευταία, παραμένει σαφώς το υψηλότερο σε όλη την Ευρώπη, και σίγουρα πολύ υψηλότερο από την περίοδο 2013-14, μετά την εκτίναξη που είχε την περίοδο Βαρουφάκη.

- Το 2014 η Κομισιόν προέβλεπε πως το ΑΕΠ της χώρας θα ήταν 217 δις. ευρώ στο τέλος του 2018. Σήμερα προβλέπει ότι θα είναι 183 δις. ευρώ, 34 δις. ευρώ χαμένα. Δηλαδή 8.220 ευρώ μείον από το πορτοφόλι κάθε νοικοκυριού.

- Τα capital controls είναι ακόμη εδώ, 3 χρόνια μετά την επιβολή τους.

Ο μόνος τρόπος για να ξεφύγουμε από τη σημερινή κατάσταση είναι να ξεφύγουμε από τη λογική που μας έφερε εδώ. Τη λογική του να διανείμουμε και όχι να παράγουμε. Και εκεί βρίσκεται η προστιθέμενη

αξία μιας πολιτικής αλλαγής. Στην υιοθέτηση πολιτικών που θα βοηθήσουν τις μηχανές της οικονομίας να πάνε μπροστά. Με βάση την προσέγγιση «λιγότεροι φόροι – μικρότερο δημόσιο – στήριξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας». Αυτό είναι το μοντέλο που εφαρμόζεται σε όλες τις επιτυχημένες οικονομίες της Ευρώπης. Μόνο η υιοθέτηση αυτού του μοντέλου μπορεί να οδηγήσει σε αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και, κατά συνέπεια, σε νέες επενδύσεις και νέες δουλειές.

Για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία απαραίτητες προϋποθέσεις είναι:

1. Μια μεταρρυθμιστική κυβέρνηση η οποία θα μπορέσει να εμπνεύσει εμπιστοσύνη εντός και εκτός συνόρων.
2. Η αποφασιστική αντιμετώπιση του προβλήματος των κόκκινων δανείων.
3. Η εγκαθίδρυση ενός πιο ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος, σε συνδυασμό με τη θέσπιση κινήτρων για επενδύσεις. Στη Ν.Δ. έχουμε δεσμευτεί για μείωση του φορολογικού συντελεστή επιχειρήσεων από το 29% στο 20% και για αύξηση των αποσβέσεων στις νέες επενδύσεις παγίων σε ποσοστό μέχρι 200%. Επίσης έχουμε δεσμευτεί για μείωση του φορολογικού συντελεστή επιπλέον 2%, όταν επιχειρήσεις που απασχολούν τουλάχιστον 50 εργαζομένους, αυξάνουν τις θέσεις εργασίας κατά 10% και πάνω.
4. Παρεμβάσεις σε μια σειρά από τομείς που επηρεάζουν άμεσα την προσέλκυση επενδύσεων

Αν θέλουμε να έχουμε πραγματική ελπίδα να γυρίσουμε σελίδα και να εκπλήξουμε ευχάριστα αγορές και επενδυτές, πρέπει πρώτα από όλα να γυρίσουμε την πλάτη στον λαϊκισμό, τις ψεύτικες υποσχέσεις και τα επικοινωνιακά πυροτεχνήματα. Να κάνουμε μια στροφή στη σοβαρότητα και να ανοίξουμε τα μάτια μας στις καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ευρώπη και τον κόσμο. Δεν νομίζω να υπάρχει κανείς που να πιστεύει πως έχουμε τίποτα να ζηλέψουμε από χώρες όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Κύπρος που άφησαν πίσω τους την κρίση και τα μνημόνια.

“

Ο μόνος τρόπος για να ξεφύγουμε από τη σημερινή κατάσταση είναι να υιοθετήσουμε πολιτικές που θα βοηθήσουν τις μηχανές της οικονομίας να πάρουν μπροστά με βάση την προσέγγιση «λιγότεροι φόροι – μικρότερο δημόσιο – στήριξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας».

Καμία επιστροφή στο παρελθόν των χρεών και των ελλειμμάτων

Του Κώστα Ζαχαριάδη

Διευθυντή Κοινοβουλευτικής Ομάδας
ΣΥΡΙΖΑ

Από όποια οπτική και να το δει κάνεις όπως και να το χρωματίσει ότι απολογισμό να κάνει για τα προηγούμενα χρόνια είναι εμφανές ότι με το έναν ή άλλο τρόπο η μεγάλη ιστορική περιδίνηση για τη χώρα φτάνει στο τέλος της. Αναφέρομαι στις ειδικές συνθήκες που αντιμετώπισε η χώρα από το 2010 μέχρι το 2018.

Αυτό σημαίνει πολλά πράγματα για την επόμενη ημέρα και για τις δημοσιονομικές δυνατότητες και τις πολιτικές ελευθερίες. Βεβαίως και για τις ευθύνες που έχει το πολιτικό σύστημα της χώρας συνολικά. Για την παρούσα κυβέρνηση και για το κόμμα μου, αυτή η δημοσιονομική ελευθερία και έξοδος σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να σημαίνει την επιστροφή στο παρελθόν των χρεών των ελλειμμάτων της ασυδοσίας και της σπατάλης.

Οι όποιες δυνατότητες θα έχουμε από εδώ και πέρα θα πρέπει βεβαίως να συνοδεύονται από νοικοκυρεμένα δημόσια οικονομικά και από μια προσπάθεια να επουλώσουμε τις πληγές που άνοιξε η κρίση σε μεγάλα τμήματα της κοινωνίας αλλά βεβαίως να δούμε τον τρόπο με τον οποίο θα διορθώσουμε στρεβλώσεις και παθογένειες οι οποίες προϋπήρχαν της κρίσης, προϋπήρχαν των μνημονίων και με έναν τρόπο με άλλους παράγοντες μας οδήγησαν εκεί.

Το πρώτο που πρέπει να κάνουμε πριν ανιχνεύσουμε τα πεδία της πιθανής συναίνεσης είναι η συνεννόηση. Δηλαδή να δούμε αν υπάρχουν πεδία και ποια είναι αυτά τα πεδία στα οποία συμφωνούμε ή διαφωνούμε. Υπάρχουν μια σειρά από ζητήματα που οι απόψεις είναι προφανές ότι δεν είναι συνθέσιμες. Όπως συνθέσιμες δεν είναι οι απόψεις του προοδευτικού και συντηρητικού χώρου σε όλη την Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο όπως συνθέσιμη δεν είναι η πολιτική της αριστεράς και της δεξιάς με την ευρεία της έννοια σε όλη την Ευρώπη.

Με αυτήν την έννοια και με όσα έχουν ακουστεί στην Ευρώπη, στο δημόσιο διάλογο είτε για το χώρο της κοινωνικής ασφάλισης είτε για την προτεραιότητα στο χώρο της εργασίας και τη διατήρηση της αγοράς εργασίας φαίνεται ότι σε αυτά τα πεδία ευτυχώς ή δυστυχώς - γιατί έτσι είναι η πολιτική γιατί θα είμαστε ένας πολιτικός χώρος και φορέας όλοι μαζί - δεν

υπάρχει πεδίο συνεννόησης. Υπάρχουν όμως μια σειρά ζητημάτων στα οποία πολύ εύκολα θα μπορούσαμε να συνεννοηθούμε, να συναινέσουμε και το κάνουμε ήδη. Από αυτά τα πεδία είναι της εξωτερικής πολιτικής είναι καθοριστικά για τη χώρα με τα ζητήματα με τα οποία αντιμετωπίζει αναφορικά με την Τουρκία αλλά και για το πως αντιλαμβανόμαστε τη θέση της Ελλάδας από το 2018 και μετά στην περιοχή των Βαλκανίων, της Μεσογείου, την πορεία της Ελλάδας και της Ευρώπης στο γενικότερο γεωγραφικό της χώρο.

Νομίζω ότι είναι μια ευκαιρία να αναγνωρίσουμε λάθη, να αναγνωρίσουμε παραλείψεις να δούμε τις δυνατότητες στο μέλλον. Οι αντιθετικές απόψεις δεν πρέπει να οδηγούν μόνο σε συγκρούσεις. Πρέπει να δημιουργούν πεδία συναίνεσης και συνεννόησης. Εμείς έχουμε τη διάθεση αυτό να το κάνουμε μετά από πολιτική και προγραμματική συζήτηση. Νομίζουμε ότι το χρονικό διάστημα του ενός επομένου έτους είναι αρκετά μεγάλο ώστε να μπορέσει να συζητήσει η χώρα εφ' όλης της ύλης τα ζητήματα και όταν θα έρθει η ώρα να κριθούν οι στρατηγικές. Οι προοδευτικοί και οι συντηρητικοί.

“

Είναι μια ευκαιρία να αναγνωρίσουμε λάθη, να αναγνωρίσουμε παραλείψεις να δούμε τις δυνατότητες στο μέλλον. Οι αντιθετικές απόψεις δεν πρέπει να οδηγούν μόνο σε συγκρούσεις. Πρέπει να δημιουργούν πεδία συναίνεσης και συνεννόησης.

**Economic
Chamber
of Greece**

2nd International Conference

Η ώρα της εξόδου από τα μνημόνια, ώρα για συναινέσεις;

Του Κώστα Καραμανλή
Βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας

Τον Αύγουστο δεν τελειώνει το μνημόνιο. Αυτό δεν το λέει η Ν.Δ. Αυτό το λέει ο κ. Κοστέλο. Αυτό που τελειώνει τον Αύγουστο είναι το πρόγραμμα χρηματοδότησης. Για να το πούμε πιο απλά αντί για μέτρα με λεφτά θα έχουμε μέτρα χωρίς λεφτά.

Η χώρα έχει βαριές δεσμεύσεις για την περίοδο 2018-22. Αυτό συνιστά συνέχιση του Μνημονίου. Είναι ένα καθεστώς αυστηρής επιτήρησης και δεν έχει καμία σχέση με αυτό που συνέβη στην Πορτογαλία στην Κύπρο ή την Ιρλανδία.

Με αυτά τα δεδομένα πρέπει να δούμε ποια είναι τα σενάρια της επόμενης ημέρα για την Ελλάδα.

Τα ενδεχόμενα είναι τρία:

- υποτροπή
- στασιμότητα ή
- εκτίναξη.

Το σενάριο της υποτροπής, είναι υπαρκτό γιατί ακόμα και αν βγούμε στις αγορές με ένα υψηλό επιτόκιο το διεθνές περιβάλλον είναι ασταθές.

Τι θα γίνει στην Ιταλία, ποιες ακριβώς είναι οι συνέπειες του Brexit για τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. και τι θα γίνει στην περίπτωση μιας εμπόλεμης σύρραξης με την ΗΠΑ και το Ιράν, δηλαδή τι συνέπειες θα έχει αυτό στην τιμή του δολαρίου και στα επιτόκια των κεντρικών τραπεζών.

Το σενάριο της στασιμότητας ή της στασιμοχρεοκοπίας το ζούμε όλοι σήμερα. Ακόμα και η μελέτη της PWC μιλάει για ένα επενδυτικό κενό που υπάρχει στη χώρα γύρω στα 15 δις. ευρώ. Αν σε αυτό προσθέσουμε τη φορολογική επιδρομή της κυβέρνησης το οξύτατο δημογραφικό, την αρνητική αποταμίευση, την πληγή του brain drain και τη συνέχιση των capital controls, η χώρα μας δε θα έχει καμία οικονομική εκτίναξη.

Ο ΣΥΡΙΖΑ του 2018 λέει ότι θα έχουμε μεγαλύτερα περιθώρια δημοσιονομικής χαλάρωσης. Ο πιο επαναστατικός ΣΥΡΙΖΑ, ο ΣΥΡΙΖΑ του 2015 λέει ότι θα έχουμε καθαρή έξοδο και με αυτό συνεπάγεται ότι θα έχουμε αυξήσεις μισθών αυξήσεις συντάξεων και όλα τα καλά. Γατί ακόμα και αν ο ΣΥΡΙΖΑ του 2018 δεν είναι ο ΣΥΡΙΖΑ του 2015 ακόμα και αν έχει περάσει από την αντιμνημονιακή ρητορική σε μια αντιδεξιά ρητορική δεν πείθει κανένα ούτε στην Ελλάδα, ούτε στο εξωτερικό

ότι πιστεύει βαθιά στις μεταρρυθμίσεις.

Μιλάμε για συναίνεση όταν για συναίνεση μεταξύ πολιτικών κομμάτων ή κοινωνικών φορέων στο μυαλό μας έρχεται ένα συγκεκριμένο παράδειγμα. Αυτό της Γερμανίας του '90. Τότε που ο Economist χαρακτήριζε τη χώρα αυτή, σαν τον μεγάλο ασθενή της Ευρώπης. Τότε στη Γερμανία ο σοσιαλδημοκράτης Σρέντερ ξεκίνησε μεταρρυθμίσεις με τους πράσινους την εποχή εκείνη όπως η φιλελευθεροποίηση της αγοράς εργασίας που εκτόξευσαν την ανταγωνιστικότητα της αγοράς της Γερμανίας και μείωσαν την ανεργία Η κ. Μέρκελ συνέχισε αυτές τις μεταρρυθμίσεις και τις διεύρυνε.

Μπορεί να συμβεί κάτι τέτοιο στην Ελλάδα; Η απάντηση είναι αρνητική. Πιστεύω βαθιά στη συνηννόηση και η ΝΔ το έχει κάνει πράξη τόσο το 1974 όσο και το 1989. Όμως σε ποια συναίνεση μπορούμε να ελπίζουμε; Με το ΣΥΡΙΖΑ του «ή εμείς ή εσείς», το ΣΥΡΙΖΑ του δημοψηφίσματος του 2015, με το ΣΥΡΙΖΑ που ακόμα και σήμερα προσπαθεί να καταδικάσει δυο πρώην πρωθυπουργούς, έναν πρώην αντιπρόεδρο και επτά υπουργούς χωρίς επαρκή στοιχεία Αυτό είναι το κόμμα το οποίο επιζητά τη συναίνεση ή το διχασμό; Σε μια χώρα όταν το πολιτικό σύστημα τσακάνεται διαρκώς με το παρελθόν και το παρόν για το παρελθόν και το παρόν τότε χάνει το μέλλον.

Καλό θα είναι κάποτε να συζητήσουμε σοβαρά όχι μόνο ο πολιτικός κόσμος αλλά και οι υπόλοιποι κοινωνικοί φορείς τις πραγματικές αλλαγές που χρειαζόμαστε. Σίγουρα πρέπει να εκμεταλλευτούμε τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα, να αλλάξουμε το παραγωγικό μοντέλο της χώρας.

Να μην βασίζεται στην κατανάλωση. Πρέπει να δούμε ποια είναι αυτά τα πλεονεκτήματα. Είναι ο τουρισμός, είναι η ναυτιλία είναι τα logistics είναι οι εξαγωγές. Όμως πριν πάμε εκεί καλό είναι να έχουμε μερικά ερωτήματα.

Θα γίνεται ο σχεδιασμός των κοινωνικών δαπανών με γνώμονα το δημογραφικό; Ποιες είναι οι επενδύσεις που θα γίνουν στην παιδεία, θα συμφωνήσουμε στα ιδιωτικά πανεπιστήμια στην Ελλάδα, είναι αναγκαία η αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης; Συμφωνούμε στη μείωση των φόρων;

“

Καλό θα είναι κάποτε να συζητήσουμε σοβαρά όχι μόνο ο πολιτικός κόσμος αλλά και οι υπόλοιποι κοινωνικοί φορείς τις πραγματικές αλλαγές που χρειαζόμαστε.

Σε αυτά τα ζητήματα θα πρέπει να δούμε αν μπορούμε να συμφωνήσουμε ή όχι. Το ιδανικό περιβάλλον για την Ελλάδα μετά τις εκλογές είναι από τη μια να έχουμε μια κυβέρνηση με σχέδιο, ικανότητα και ειλικρινή πίστη στις μεταρρυθμίσεις και από την άλλη να έχουμε μια αντιπολίτευση που ασφαλώς δεν είναι

υποχρεωμένη να συμφωνεί σε όλα. Συνεννόηση δεν σημαίνει συγκυβέρνηση. Ελπίζω ο ΣΥΡΙΖΑ και με την κυβερνητική του εμπειρία όταν θα είναι αντιπολίτευση να έχει τη στιγμή εκείνη επίγνωση της πραγματικότητας και στοιχειώδη αυτοσυγκράτηση που δεν είχε επιδείξει ως αντιπολίτευση.

Ο οικονομικός εθνικολαϊκισμός εκδικείται

Του Ευάγγελου Βενιζέλου
πρ. Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης,
πρ. Υπουργού Οικονομικών

Η «καθαρή έξοδος» ως αφήγημα κατέρρευσε και υπό τη μία της εκδοχή και υπό την άλλη. Η μία εκδοχή είναι πως καθαρή έξοδος σημαίνει τέλος του μνημονίου, αλλαγή καθεστώτος, επάνοδο στις αγορές με αποδεκτά επιτόκια, δυνατότητα αναχρηματοδότησης του χρέους και βεβαίως, μία κάποια πρόσθετη παρέμβαση σε σχέση με το χρέος, η οποία είναι υπεσχεμένη από τους εταίρους, ήδη από τον Φεβρουάριο του 2012.

«Καθαρή έξοδος» όμως σημαίνει, από την άλλη μεριά, ένα κλείσιμο του ματιού στη νέα εκλογική πελατεία, σε κοινωνικά στρώματα που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης, που πιστεύουν –εσφαλμένα βεβαίως– ότι μπορεί να επανέλθουμε στον χαμένο παράδεισο της πελατειακής μεταπολίτευσης. Δηλαδή να επανέλθουμε σε υποσχέσεις, σε δημαγωγίες, σε παροχές, χωρίς την εποπτεία των εταίρων και χωρίς τους δημοσιονομικούς καταναγκασμούς του μνημονίου.

Νομίζω ότι το αφήγημα κατέρρευσε και υπό τη μία εκδοχή, την ευρωπαϊκή -συστημική και υπό την άλλη εκδοχή, την εθνικολαϊκιστική. Κατέρρευσε γιατί ο εθνικολαϊκισμός, ιδίως στην οικονομία, ο οικονομικός εθνικολαϊκισμός εκδικείται. Η Ελλάδα μπήκε στην Ευρωζώνη διότι έπρεπε οπωσδήποτε να μπει η Ιταλία στην Ευρωζώνη και προσαρμόστηκαν και έγιναν αποδεκτά τα δημοσιονομικά δεδομένα της Ελλάδος γιατί ήταν τότε καλύτερα από τα δημοσιονομικά δεδομένα της Ιταλίας. Και τώρα οι πολιτικές εξελίξεις και ο κίνδυνος λαϊκιστικής διολίσθησης στην Ιταλία εκδικείται την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ στην Ελλάδα, αλλά δυστυχώς εκδικείται και τη χώρα.

Η επίθεση κατά των δικών μας πολιτικών, που ήταν πολιτικές διάσωσης της χώρας, οδήγησε τώρα στην πολιτική των υπερπλεονασμάτων υπό συνθήκες ύφεσης, ή στην καλύτερη περίπτωση αναμικτής ανάπτυξης, στασιμοχρεοκοπίας. Για να πετύχουμε τα υπερπλεονάσματα, παραδόξως, διογκώνουμε το χρέος, ενώ εξυπηρετούμε το χρέος μας καταβάλλοντας τους τόκους, λόγω της ύπαρξης πρωτογενούς πλεονάσματος.

Για να αντισταθούμε στην προληπτική πιστωτική γραμμή ρητορικά, επικοινωνιακά, συμβολικά, αποδεχόμαστε τη λογική του ταμειακού αποθέματος ασφαλείας, του μαξιλαριού ασφαλείας και κανείς δε λέει πόσο θα είναι και πόσο θα διαρκέσει.

Προληπτική πιστωτική γραμμή σημαίνει ότι έχεις από πίσω σου την Ευρωζώνη, τους εταίρους, και αυτό είναι ένα μήνυμα στις αγορές για τα επιτόκια, ένα μήνυμα στους οίκους αξιολόγησης για το επίπεδο αξιολόγησης της χώρας που πρέπει να καταστεί επενδυτικό. Βεβαίως είναι η δυνατότητα συμμετοχής στη δευτερογενή αγορά και στα προγράμματα πιστωτικής χαλάρωσης εν ευρεία έννοια, όχι μόνο του ΟΕ, ακόμη και αν αυτά τείνουν προς τη λήξη τους. Βεβαίως αυτό επηρεάζει όλη την αγορά, όλα τα επιτόκια, τα επενδυτικά ομόλογα, επηρεάζει το τραπεζικό σύστημα το οποίο βεβαίως δεν μπορεί να αρκестεί στο γεγονός ότι πέρασε τα stress test, γιατί η δουλειά των τραπεζών είναι να συγκεντρώνουν καταθέσεις και να δίνουν δάνεια. Όταν έχεις αρνητική πιστωτική επέκταση το σύστημα δεν δουλεύει. Χωρίς εθνική αποταμίευση δεν μπορείς να χρηματοδοτήσεις την ανάπτυξη. Θεωρητικά μπορείς να έχεις ανάπτυξη αναμικτή, μπορείς να έχεις ανάπτυξη χωρίς χρηματοδότηση, αλλά αυτό είναι ένα θεωρητικό σχήμα που δεν αφορά την ελληνική περίπτωση, η οποία κινδυνεύει στον εγκλωβισμό της στασιμοχρεοκοπίας.

Αυτό που χρειάζεται είναι αλήθεια, εθνική στρατηγική και ικανότητα πολιτικής διεύθυνσης της χώρας. Η επόμενη κυβέρνηση, μετά τη στρατηγική ήττα του ΣΥΡΙΖΑ, θα απευθυνθεί και σε αυτόν να πάρει μέρος σε μία ευρεία βάση στήριξης, ενός προγράμματος όμως, το οποίο θα έχει αρχή, μέση και τέλος και θα βγάλει πραγματικά τη χώρα από την περιδίνηση από την οποία δεν μπορέσαμε να βγούμε, ενώ άλλες χώρες βγήκαν, πρωτίστως για πολιτικούς λόγους. Γιατί οι πολιτικοί λόγοι μας οδήγησαν το 2015 αντί για την έξοδο από το μνημόνιο, στη δευτερογενή κρίση, σε ένα τρίτο μνημόνιο και τώρα δυστυχώς σε ένα τέταρτο μνημόνιο μακράς διάρκειας.

“

Όταν έχει αρνητική πιστωτική επέκταση, το σύστημα δεν δουλεύει. Χωρίς εθνική αποταμίευση δεν μπορείς να χρηματοδοτήσεις την ανάπτυξη.

Ανάπτυξη σε βάρος των εργαζομένων

Του Νικόλαου Καραθανασόπουλου
Μέλους της ΚΕ του ΚΚΕ, Κοινοβουλευτικού
Εκπρόσωπου

Τις ανατροπές στις εργασιακές σχέσεις και την αγορά εργασίας δεν τις έφεραν ούτε οι θεσμοί, οι δανειστές, η τρόικα. Αυτοί που επιμένουν στις αλλαγές είναι ο Σύνδεσμος Βιομηχάνων και οι επενδυτές καθώς τις θεωρούν και ως προαπαιτούμενο της ανάπτυξης. Αυτό δηλαδή σημαίνει ότι η όποια αναπτυξιακή διαδικασία θα είναι σε βάρος των εργαζόμενων.

Από αυτή και μόνο την άποψη μπορούμε να βγάλουμε το συμπέρασμα ότι πρώτον δεν μπορεί να υπάρχει μια ανάπτυξη που να ικανοποιεί τις λαϊκές ανάγκες και δεύτερον που να αξιοποιεί το σύνολο των παραγωγικών δυνατοτήτων

Άρα ή θα προσαρμοστείς στις απαιτήσεις των επενδυτών που επί της ουσίας δεν παράγουν πλούτο είτε θα προσπαθήσεις να ανατρέψεις αυτήν την

κατάσταση. Μέσος δρόμος δεν υπάρχει αυτό έχει δείξει η εμπειρία.

Ο δρόμος της κυβέρνησης οδηγεί στην υποταγή και στην αποδοχή των μνημονίων και στην αποδοχή αυτών των αντιλαϊκών πολιτικών.

Το αναπτυξιακό σχέδιο της κυβέρνησης δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια παραλλαγή σε επιμέρους ζητήματα χωρίς να αμφισβητούνται τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Τα οποία είναι, η αναρχία στην παραγωγή και η εκδήλωση νέας κρίσης, η άνιση διανομή του πλούτου, οποία κάνει τον πλούσιο πλουσιότερο και τον φτωχό φτωχότερο, οξύνοντας περαιτέρω τις κοινωνικές ανισότητες.

“

Ο δρόμος της κυβέρνησης οδηγεί στην υποταγή και στην αποδοχή των μνημονίων.

Προσεκτική και σταδιακή απαγκίστρωση από τα Μνημόνια

Της Φώφης Γεννηματά
Επικεφαλής του Κινήματος Αλλαγής,
Προέδρου του ΠΑΣΟΚ

Από τον Αύγουστο του 2018 εισερχόμαστε σε μια άλλη, διαφορετική περίοδο. Όχι όμως αυτή που περιγράφει ο κ. Τσίπρας, ο οποίος αναλαμβάνει νέες δεσμεύσεις που συγκροτούν μαζί με εκείνες του τρίτου μνημονίου πολύ βαριά «κληρονομιά» για την χώρα. Ουσιαστικά το 4ο Μνημόνιο είναι εδώ. Έχουμε υποχρέωση για πρωτογενή πλεονάσματα 3,5% του ΑΕΠ για 5 χρόνια που αποτελούν θηλιά στον λαιμό της χώρας. Γιατί οι στόχοι αυτοί αν δεν αλλάξουν οδηγούν σε «μονιμοποίηση» των εξοντωτικών φόρων και εισφορών, σε συνέχιση των περικοπών στο Κοινωνικό Κράτος, σε δραστικές μειώσεις στις δημόσιες και Κοινωνικές δαπάνες.

Έχουμε δεσμεύσεις που υπερβαίνουν κατά πολύ το 2018 και είναι ιδιαίτερα επώδυνες. Μειώσεις των συντάξεων και του αφορολόγητου για μισθωτούς και συνταξιούχους, πλήρης κατάργηση του ΕΚΑΣ, πλειστηριασμοί, δυσμενείς όρους για τα εργασιακά, μονιμοποίηση του ΕΝΦΙΑ. Εκχώρηση του Εθνικού Πλούτου, στο ελεγχόμενο από την τρόικα Υπερταμείο για 99 χρόνια. Με δυνατότητα άμεσων παρεμβάσεων για τον έλεγχο των Διοικήσεων Δημόσιων Οργανισμών.

Αφελληνισμό και παράδοση του τραπεζικού συστήματος στον ξένο έλεγχο. Με ιδιαίτερα δυσμενή αποτελέσματα για την χρηματοδότηση της οικονομίας, την αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού, την διαχείριση των κόκκινων δανείων.

Χάσαμε την τριετία των ΣΥΡΙΖΑ/ΑΝΕΛ περίπου 10% από την προσδοκώμενη αύξηση του ΑΕΠ. Οι εκτιμήσεις του τέλους του 2014 την ανέβαζαν στο 11% στην τριετία, και επί ΣΥΡΙΖΑ/ΑΝΕΛ έφθασε μόλις στο 0,8%. Δηλαδή χάθηκαν ακόμη 20 δις εισόδημα από την ελληνική οικονομία.

Ταυτόχρονα κατέρρευσε και η προοπτική των επενδύσεων. Οι αποσβέσεις είναι πια υψηλότερες από τις ακαθάριστες επενδύσεις.

Έχουμε αποεπένδυση 7 δις ευρώ, 4% του ΑΕΠ. Καμία οικονομία δεν μπορεί να ανακάμψει με την σημερινή απαράδεκτη φορολογία και τις εισφορές, με αυτή την κατάσταση στο κράτος, στην Δικαιοσύνη, στο τραπεζικό σύστημα, στην Κοινωνία.

Η χώρα χρειάζεται μια νέα αρχή με μια νέα, ικανή και αξιόπιστη κυβέρνηση που να προωθήσει επιτέλους συνθήκες εθνικής συνεννόησης και συναίνεσης, απέναντι στις διχαστικές και αδιέξοδες πρακτικές που τραυματικά βιώνουμε σήμερα.

Πάνω σε συμφωνημένο και κοστολογημένο πρόγραμμα εξόδου από την κρίση και με ριζική αλλαγή του τρόπου που κυβερνάται η χώρα.

Γιατί η συμφωνία με τους εταίρους, πρέπει να διασφαλίζει το μέλλον του τόπου και των πολιτών. Έχω ζητήσει να υπάρξει μια προσεκτική διαδικασία εξόδου σε συνεργασία με τον ESM και την Τράπεζα Ελλάδος, με εμπιστευτικότητα και χωρίς δημόσιες άσκοπες αντιπαραθέσεις. Ο μηχανισμός στήριξης θα παρεμβαίνει όποτε τα ελληνικά ομόλογα δέχονται κερδοσκοπικές επιθέσεις και η χώρα θα δυσκολεύεται να δανειστεί. Εμείς θέλουμε μια προσεκτική και σταδιακή απαγκίστρωση από τα Μνημόνια, έτσι ώστε η έξοδος να είναι οριστική και να μην τα ξανα-χρειαστούμε.

Οι βασικές κατευθύνσεις της εθνικής γραμμής που προτείνουμε αφορούν στα εξής:

1. Ένα μηχανισμό στήριξης των ελληνικών ομολόγων. Η δική μας πρόταση για μια σταδιακή έξοδο, αξιοποιεί τα διαθέσιμα κεφάλαια του ESM, την ποσοτική χαλάρωση της ΕΚΤ και κάθε άλλη πρόσφορη στήριξη. Η αναδιάρθρωση και η ουσιαστική ελάφρυνση του χρέους, θα οδηγήσει και στην μείωση των στόχων για πρωτογενή πλεονάσματα από το 3,5%, στο 2% του ΑΕΠ, απελευθερώνοντας έτσι πρόσθετους πόρους για την ενίσχυση της Ανάπτυξης και της Κοινωνικής Συνοχής.

2. Συναίνεση για την προσέλκυση επενδύσεων με:

- κατάργηση όλων των γραφειοκρατικών εμποδίων, με Fast track διαδικασίες κατά το πρότυπο των Ολυμπιακών αγώνων για τις αδειοδοτήσεις.

- Κίνητρα στους μικρομεσαίους, στους αγρότες και τους επιχειρηματίες με μείωση των φόρων στην παραγωγή, δίνοντας τους ανάσα και δύναμη.

- Μείωση του ΦΠΑ στον τουρισμό, στην εστίαση, στην μύρα, στο κρασί, στις παραγωγικές δραστηριότητες ώστε να ενισχύσουμε την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων.

- Τόνωση του εισοδήματος με μείωση των φόρων που αφορούν τα νοικοκυριά (εισοδήματα, εισφορά αλληλεγγύης, ΕΝΦΙΑ) και μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για μισθωτούς και επαγγελματίες.

“

Η χώρα χρειάζεται μια νέα αρχή με μια νέα, ικανή και αξιόπιστη κυβέρνηση που να προωθήσει επιτέλους συνθήκες εθνικής συνεννόησης και συναίνεσης.

Η ελληνική οικονομία μετά το κλείσιμο του τρίτου προγράμματος

Του Νικόλαου Καραμούζη

Προέδρου της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Προέδρου της Eurobank Ergasias S.A

Η ικανότητα του τραπεζικού συστήματος να χρηματοδοτεί απρόσκοπτα την οικονομία εξαρτάται πρώτα και κύρια από το μακροοικονομικό και χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

Σε ένα θετικό περιβάλλον, για παράδειγμα, που το οικονομικό κλίμα βελτιώνεται, οι επιχειρηματικές προσδοκίες βρίσκονται σε ανοδική τροχιά, και η καταναλωτική εμπιστοσύνη αυξάνεται, είναι φανερό ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν τις προϋποθέσεις, τα κεφάλαια, τη ρευστότητα και την ικανότητα, να χρηματοδοτήσουν απρόσκοπτα την ανάπτυξη της χώρας, τις επενδύσεις, τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.

Αυτό θα συμβεί διότι:

1. θα καταγράφεται ισχυρότερη ζήτηση δανείων,
2. θα σημειώνεται επιστροφή καταθέσεων,
3. θα βελτιώνεται η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές χρήματος και κεφαλαίου,
4. θα αυξάνεται η εισροή ξένων κεφαλαίων,
5. θα επιταχύνεται η μείωση του ύψους των μη εξυπηρετούμενων δανείων,

Με ισχυρή οικονομική ανάπτυξη και αξιόπιστη οικονομική πολιτική, οι τράπεζες θα έχουν τις προϋποθέσεις, τα μέσα και τις αντικειμενικές συνθήκες για να χρηματοδοτήσουν απρόσκοπτα την οικονομία.

Η χώρα μας, χωρίς αμφιβολία είχε το μεγαλύτερο πρόβλημα και αντιμετώπισε τη μεγαλύτερη κρίση απ' όλες τις χώρες της ευρωζώνης σε πρόγραμμα προσαρμογής, τόσο σε ένταση, όσο και σε διάρκεια και σε κοινωνικό και οικονομικό κόστος.

Αντίθετα με τις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης σε πρόγραμμα προσαρμογής, τα τελευταία χρόνια, ο τραπεζικός κλάδος στην Ελλάδα δεν προκάλεσε την κρίση, όπως π.χ. στην Ιρλανδία και την Κύπρο. Αντίθετα, υπέστη μια πρωτοφανή απαξίωση και συρρίκνωση των δραστηριοτήτων του, με συσσώρευση ζημιών και λήψη σημαντικής κρατικής ενίσχυσης σε κεφάλαια και ρευστότητα.

Επιπροσθέτως, υποχρεώθηκε μέσω των προγραμμάτων αναδιάρθρωσης που υπέγραψε κάθε τράπεζα, σε ένα δραματικό μετασχηματισμό της αρχιτεκτονικής του και των χρηματοοικονομικών του δεδομένων.

Ωστόσο, σήμερα, λίγο πριν τη διαφαινόμενη έξοδο από τα μνημόνια και με τη σαφή βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, ο τραπεζικός κλάδος έχει ανασυγκροτηθεί επιτυχώς και επανέρχεται σταδιακά σε καλύτερες συνθήκες λειτουργίας που απέχουν όμως από την επιστροφή του στην κανονικότητα.

Εν ολίγοις, ο κλάδος έχει σταθεροποιηθεί και έχει αφήσει πίσω του τα χειρότερα.

Στο πλαίσιο αυτό, οι τράπεζες έχουν αναβαθμίσει την παρουσία τους στις αγορές και έχουν βελτίώσει σημαντικά την ικανότητά τους να χρηματοδοτούν την οικονομία.

Ο κλάδος εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις καθώς τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αν και βαίνουν μειούμενα, παραμένουν σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα, με το λόγο μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων να προβλέπεται, αν επιτευχθούν οι στόχοι, στο 35% στο τέλος του 2019, έναντι 6% του μέσου όρου σήμερα στην ευρωζώνη.

Άρα απαιτείται έγκαιρος σχεδιασμός για την περίοδο 2019 - 2021, ώστε, το ποσοστό αυτό να μειωθεί σε μονοψήφιο αριθμό στο τέλος του 2021 και λόγω των συζητήσεων για την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης στην Ευρώπη.

Μετά το πέρας του τρίτου μνημονίου, η χώρα καλείται να αναλάβει με μεγαλύτερη ανεξαρτησία και ευθύνη την πορεία της οικονομίας, στοχεύοντας να ανακτήσει πλήρως την εμπιστοσύνη των αγορών.

Προκειμένου η ελληνική οικονομία να επιτύχει αυτούς τους στόχους, θα πρέπει να μπει σε μια πορεία σταθερής, αξιόπιστης και ισχυρής αναπτυξιακής προοπτικής, προκαλώντας ένα επενδυτικό σοκ, υλοποιώντας με συνέπεια τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, αίροντας πλήρως τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων, προσελκύνοντας σημαντικά ξένα κεφάλαια και επενδύσεις, και αλλάζοντας το παραγωγικό πρότυπο της χώρας με κέντρο βάρους την εξωστρεφή οικονομική ανάπτυξη και τις επενδύσεις.

“

Με ισχυρή οικονομική ανάπτυξη και αξιόπιστη οικονομική πολιτική, οι τράπεζες θα έχουν τις προϋποθέσεις, τα μέσα και τις αντικειμενικές συνθήκες για να χρηματοδοτήσουν απρόσκοπτα την οικονομία.

Οι επενδύσεις θα φέρουν την ανάπτυξη

Του Νίκου Βέττα

Καθηγητή στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Γενικού Διευθυντή του ΙΟΒΕ

Το κύριο ερώτημα είναι με την έξοδο από το τρίτο πρόγραμμα κατά πόσο τελειώνει και η κρίση. Εδώ οι απόψεις διίστανται. Μπορεί κανείς να δει επιμέρους στοιχεία. Για παράδειγμα η χώρα δεν παράγει πλέον δημοσιονομικά ελλείμματα.

Το εμπορικό ισοζύγιο έχει σε μεγάλο βαθμό εξισορροπήσει επίσης και αυτό είναι πολύ καλό. Μεγάλο κομμάτι της ανταγωνιστικότητας έχει ανακτηθεί και η χώρα πλέον βρίσκεται σε τροχιά ανάπτυξης.

Αλλά κανείς θα μπορούσε να εγείρει ερωτήματα για καθένα από τα τέσσερα επιμέρους και όσον αφορά την αναπτυξιακή χροιά και αποτύπωμα που έχει το δημοσιονομικό μείγμα το οποίο θεωρώ ότι είναι πολύ επιβαρυντικό για την ανάπτυξη ιδίως όσον αφορά στο σχεδιασμό του ασφαλιστικού συστήματος.

Πρέπει να δημιουργεί μεγάλη ανησυχία το γεγονός ότι παρά τη δυναμική των εξαγωγών σιγά σιγά φαίνεται πως πηγαίνει προς τα πάνω σε μεγάλο βαθμό τραβάει μαζί και εισαγωγές και ένα μεγάλο κομμάτι των εξαγωγών μας είναι ευάλωτο γιατί έχει να κάνει με τουρισμό που δεν τον έχουμε κατά 100%.

Στην ανταγωνιστικότητα η βελτίωση έχει προέλθει μέσα από μείωση στο μοναδιαίο κόστος εργασίας κάτι το οποίο δεν είναι διατηρήσιμο. Και όσον αφορά στην ανάπτυξη, αυτή είναι θετική αλλά πολύ ασθενής προς το παρόν.

Οπότε τελείωσε η κρίση; Κατά μια έννοια ναι. Κατά μια άλλη όχι. Εγώ ελπίζω ότι δεν τελείωσε η κρίση γιατί το να τελειώσει η κρίση σημαίνει ότι το σύστημα έχει βρει πλέον μια νέα ισορροπία και θα κινηθούμε σε αυτή την ισορροπία περίπου οριζόντια στο μέλλον. Έχω όμως την ελπίδα ότι η κατάσταση αυτή στην οποία βρισκόμαστε τώρα με κατάλληλες τομές μπορεί στη συνέχεια να βελτιωθεί

Η βασική μεταβλητή είναι η κατακρήμνιση των επενδύσεων και αν αγωνιούμε ότι φέτος η αύξηση θα είναι 10, 15 ή 20% ίσως χάνουμε την τάξη μεγέθους. Ότι οι επενδύσεις μας κινούνται λίγο κάτω από τα 25 δις, όταν το σύνολο των επενδύσεων το 2007 ήταν 65 δις, ευρώ. Άρα βρισκόμαστε στο ένα τρίτο από το νέο αίμα το οποίο έμπαινε στην οικονομία το 2007 το οποίο ήταν και η απόλυτη κορυφή.

Ένα από τα τρία συστατικά που τρέχει τις επενδύσεις συνδέεται με τις τράπεζες. Τρία είναι τα βασικά σημεία που μπορούν είτε να ανεβάσουν τις επενδύσεις είτε να τις κατεβάσουν.

Το ένα είναι ζήτηση. Εδώ υπάρχει θέμα γιατί η εγχώρια ζήτηση σε μεγάλο βαθμό αναπόφευκτα έχει πέσει και θα παραμείνει χαμηλή για το ορατό μέλλον. Άρα θα πρέπει κανείς να κοιτά όχι μόνο το επίπεδο της ζήτησης αλλά να στρέψει την προσοχή του για ζήτηση από το εξωτερικό. Αυτό είναι εύκολο να το λες αλλά όχι να το κάνεις.

Υπάρχουν ενδείξεις ότι για μια σειρά από ελληνικές επιχειρήσεις και για μεγάλες και για μεσαίες τους πήρε 5 ή 10 χρόνια αλλά η στροφή έχει γίνει σε μεγάλο βαθμό. Πέρα από τη ζήτηση υπάρχει θέμα χρηματοδότησης και ο τρίτος καθοριστικός παράγοντας για τις επενδύσεις είναι οι προσδοκίες.

Η ζήτηση ήταν πρόβλημα για την ελληνική οικονομία, η χρηματοδότηση ήταν πρόβλημα για την ελληνική οικονομία αλλά το μεγάλο πρόβλημα ήταν η πλήρης αποσταθεροποίηση των προσδοκιών. Σε μια οικονομία στην οποία δεν γνωρίζεις πως θα είσαι την επόμενη εβδομάδα ή μετά από έξι μήνες ότι και να κάνεις στην πλευρά της ζήτησης, στην πλευρά της χρηματοδότησης είναι σαν να βρίσκεσαι μέσα σε ένα όχημα που δεν ξέρει που θα πάει.

Εάν θεωρήσουμε ότι η έξοδος από το τρίτο πρόγραμμα γίνει με τέτοιους τρόπους που θα σταθεροποιήσουν και αυτές τις προσδοκίες τότε αυτό είναι το μείζον για να μπορέσουν να πάρουν μπροστά και τα υπόλοιπα. Οι επενδύσεις είναι η απόρροια δυο άλλων στοιχείων το ένα είναι η εγχώρια αποταμίευση το άλλο είναι η εισροή κεφαλαίων.

Η ιδιωτική αποταμίευση στην Ελλάδα είναι πιεσμένη και θα παραμείνει πιεσμένη Αποταμιεύαμε και επενδύαμε οι Έλληνες στα χρόνια πριν την κρίση; Τις δεκαετίες του '50, του '60 του '70; Εκεί υπάρχει ένας μύθος. Είχαμε πολύ υψηλή κατανάλωση και πολύ χαμηλές επενδύσεις Δεν δείχνουν αυτό τα δεδομένα. Η εγχώρια αποταμίευση κατευθύνονταν στην παραγωγή μέσα από τρόπους που ήταν κυρίως εσωστρεφείς.

Την αποταμίευση το ελληνικό νοικοκυριό

“

Οι ρυθμοί ανάπτυξης που θέλουμε για τα επόμενα χρόνια δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς μια σημαντική εισροή ξένων κεφαλαίων.

την έκανε πρώτα σπίτι και το δεύτερο να σπουδάσει τα παιδιά του.

Στην αρχή της κρίσης βρεθήκαμε όλοι με δυο σπίτια, δυο πτυχία και χωρίς δουλειά. Τα επόμενα χρόνια δεν μπορεί να έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά που είχαμε τα προηγούμενα χρόνια και εκεί οι τράπεζες πρέπει να παίξουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο γιατί θα

έχουν να αντιμετωπίσουν νέες προκλήσεις και ευκαιρίες. Οι ρυθμοί ανάπτυξης που θέλουμε για τα επόμενα χρόνια δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς μια σημαντική εισροή ξένων κεφαλαίων.

Χρέος και τραπεζικό σύστημα

Του Διονύση Χιόνη

Καθηγητή Οικονομικών του Τμήματος
Οικονομικών Επιστημών του Δημοκρίτειου
Πανεπιστημίου Θράκης

Οι εξελίξεις με το χρέος επηρέασαν το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Το επηρέασαν περισσότερο αυτά που δεν έγιναν για το χρέος. Και νομίζω ότι μοιραία θα επηρεαστεί από τις μελλοντικές εξελίξεις για το χρέος.

Έχουν περάσει περισσότερο από έξι χρόνια από την αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους με το PSI+ τον Μάρτιο του 2012 όπου άφησε ημιθανείς τις ελληνικές τράπεζες όπου δόθηκαν διαβεβαιώσεις ότι αντιμετωπίστηκε οριστικά και αμετάκλητα το πρόβλημα του χρέους.

Έχουν περάσει επίσης περισσότερο από πέντε χρόνια από την επικαιροποίηση του δεύτερου μνημονίου που προέβλεπε ότι το 2019 ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ θα πλησίαζε το 124%. Και τέλος έχουν περάσει τρία χρόνια από την έναρξη εφαρμογής του τρίτου μνημονίου όπου το ΔΝΤ ανακάλυψε την μη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους και αρνήθηκε να συμμετέχει στο τρίτο πρόγραμμα.

Στο μεσοδιάστημα το ελληνικό ΑΕΠ έχει υποστεί απώλειες ίσες με 25% της αξίας του, οι τράπεζες έχουν ανακεφαλαιοποιηθεί τρεις φορές οι τράπεζες είναι κρατικοποιημένες, τα μη εξυπηρετούμενα τεράστια, η ελληνική οικονομία έχει παγιδευτεί σε αναιμικούς ρυθμούς ανάπτυξης και τέλος συνεχίζουν να εκφράζονται σοβαρές αμφιβολίες για την βιωσιμότητα του χρέους. Και συνεχίζεται με αναβολές.

Σε όλη την διάρκεια της κρίσης δεν πρέπει να υπήρξε πιο αμφισβητούμενη ερμηνεία από αυτή του όρου της βιωσιμότητας ή διαχειρισιμότητας του ελληνικού χρέους. Αποτέλεσμα αυτής της αμφισβήτησης είναι ο όρος «βιωσιμότητα κρατικού χρέους» να προσδιορίζεται με πολιτικούς όρους και να αντιστοιχεί σε ένα περιεχόμενο το οποίο μεταβαλλόταν ανάλογα με τις πολιτικές εξελίξεις. Σε όλη αυτή την χρονική περίοδο είναι αξιοσημείωτη πρωτοτυπία να βαφτίζουμε το χρέος ανάλογα με την πολιτική συγκυρία.

Έχουμε μπερδευτεί αν έχουμε κρίση ρευστότητας ή κρίση χρέους. Σ' αυτό το παιχνίδι της ονοματολογίας του χρέους ενεπλάκησαν και οι τράπεζες και τα ερευνητικά ινστιτούτα. Και μόνο από το 2015 και μετά τοποθετήθηκε στην ατζέντα των συζητήσεων και επιδιώκουμε μια αναδιάρθρωση.

Διότι όταν πιστεύεις ότι το χρέος είναι εξυπηρετήσιμο γιατί να ζητήσεις αναδιάρθρωσή;

Θέλω να πιστεύω ότι θα αποφύγουν οι ευρωπαϊκοί εταίροι την διελκυστίνδα να επαναλάβουν τα

ίδια. Όπως επίσης εύχομαι και εμείς να μην αποδοθούν σε έναν αγώνα συγκαταλεύσεων.

Ο κύριος λόγος είναι ότι τα μέτρα που αποσκοπούν στην καθαρή παρούσα αξία ακόμα και στην μαξιμαλιστικής τους εφαρμογή αναμένεται να έχουν οριακές μόνο βελτιώσεις στην τροχιά του ελληνικού χρέους αφού περιορίζονται στην εξομάλυνση των πληρωμών. Κατ' αυτό τον τρόπο αναμένεται να διευρύνει ακόμα περισσότερο την διαφορά μεταξύ της καθαρής παρούσας αξίας του χρέους και της ονομαστικής αξίας. Σήμερα η διαφορά αυτή υπολογίζεται (αν χρησιμοποιηθεί 5% ως προεξοφλητικός παράγοντας) στο 60% στα δάνεια του ESM και στο 40% για το σύνολο χρέους.

Οι μεγάλες διαφορές μεταξύ ονομαστικής αξίας και καθαρής παρούσας αξίας χρέους συντηρούν τις κερδοσκοπικές πιέσεις διότι σημειώνεται διαφορά μεταξύ του επιτόκιο ισορροπίας που θα έπρεπε να δανείζεται μεταξύ και του επιτοκίου που απολαμβάνει η χώρα λόγω του κομματιού της παραχώρησης. Αυτή η ανισορροπία μπορεί να συντηρηθεί βραχυχρόνια όχι όμως σε μακροχρόνιο διάστημα.

Εφεξής τα σενάρια είναι τρία:

1. *Ή θα συνεχίζουμε να βάζουμε τα προβλήματα κάτω από το χαλί πορευμένοι στην οδό των ψευδαισθήσεων αναμένοντας την τιμωρία των αγορών η οποία αργά ή γρήγορα θα έρθει και αν αργήσει θα εμφανιστεί η τιμωρία των ψηφοφόρων.*

2. *Ή θα γίνει μια ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος του χρέους.*

3. *Ή να δοθεί μια αναβολή με επέκταση των ωριμάνσεων.*

Υπάρχει δηλαδή ένας αγώνας δρόμου με τον χρόνο και την κοινωνία. Νομίζω ότι για άλλη μια φορά προσπαθούμε να επιλύσουμε μια δύσκολη εξίσωση.

Χρειαζόμαστε όμως ρευστότητα άμεσα. Χρειαζόμαστε στον χρηματοπιστωτικό χώρο καινοτόμες προτάσεις για την δημιουργία ρευστότητας, τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, την εξάλειψη των περιορισμών στη διακίνηση κεφαλαίων και τη βελτίωση της τραπεζικής διακυβέρνησης.

“

Στον χρηματοπιστωτικό τομέα απαιτούνται καινοτόμες προτάσεις για την δημιουργία ρευστότητας, τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, την εξάλειψη των περιορισμών στη διακίνηση κεφαλαίων και τη βελτίωση της τραπεζικής διακυβέρνησης.

Τραπεζικό σύστημα και οικονομική πολιτική στη μεταμνημονική περίοδο

Του Παναγιώτη Πετράκη

Καθηγητή Οικονομικών του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Το τραπεζικό σύστημα βρίσκεται στον πυρήνα της επανασορρόπησης και ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας.

Η κρίση του 2008 όπως εξελίχθηκε στην Ελλάδα με τη μη τεχνική εθνική πτώχευση του 2010 είχε αφετηρία στην αύξηση του συστημικού κινδύνου με βασική πηγή την ανεξέλεγκτη ανάληψη κινδύνων από το χρηματοπιστωτικό σύστημα, κράτη και επιχειρήσεις. Στην Ευρώπη βρήκε γόνιμο έδαφος στην ασύμμετρη νομισματική περιοχή της Ευρωζώνης και στην Ελλάδα στην υπερδιόγκωση του κρατικού χρέους που είχε ως αποτέλεσμα την sudden stop των ξένων κεφαλαίων. Το σπάσιμο της φούσκας των ομολόγων έφερε και την κατάρρευση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος το οποίο έκτοτε συρρικνώνεται (639,6 δις ευρώ το 2010 ως ενεργητικό και 463,5 δις ευρώ το 2017).

Μέχρι σήμερα έχει απορροφήσει σε τρεις επανειλημμένες ανακεφαλοποιήσεις περίπου 32,7 δις ευρώ των Ελλήνων και Ευρωπαίων φορολογουμένων, ποσό που μπορεί να αγγίζει και τα 44 δις. ευρώ περίπου εάν ληφθεί υπόψη και η χρηματοδότηση υπό εκκαθάριση τραπεζικών ιδρυμάτων (όπως η ΑΤΕ και το ΤΤ).

Τα stress tests του 2018 των ελληνικών τραπεζών έδειξαν ότι η μέση κεφαλαιακή «εξάντληση» από τις συνθήκες του αρνητικού οικονομικού σεναρίου (-1,3% το 2018 και -2,1% το 2019) που κάλυψε μια τριετή περίοδο με στατικές χρηματοοικονομικές καταστάσεις (balance sheets) ήταν 9% ή 15,5 δις ευρώ. Το αποτέλεσμα αυτό είναι συνέπεια του γεγονότος ότι τα τεστ με βάση τις υποθέσεις του βασικού σεναρίου (+2,4% το 2018 και 2,5% το 2019 και 2020) έδωσαν ένα μέσο CET 1 ratio (Common Equity Tier 1) της τάξης του 17% για το 2020, ενώ για το αρνητικό σενάριο ένα 8% περίπου. Να σημειωθεί ότι το ελάχιστο αποδεκτό όριο για το CET 1, σύμφωνα με τους κανονισμούς της European Banking Authority και της Βασιλείας III, είναι 4,5%.

Φαίνεται ότι οι ελληνικές συστημικές τράπεζες είναι προς το παρόν επαρκώς κεφαλαιοποιημένες. Έτσι σήμερα οι συστημικές τράπεζες έχουν δύο πηγές κινδύνου:

α) Τον πιστωτικό κίνδυνο που συνδέεται βεβαίως και με την αδυναμία των επιχειρήσεων άρα και της οικονομίας να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του βαθμού μόχλευσης τους και β) από την πίεση στα τραπεζικά αποτελέσματα αφού οι συστημικές τράπεζες αύξησαν τις ζημιές τους προ φόρων από 98 εκατομ. το 2016 σε 1.364 εκατομ.

το 2017 με το ίδιο περίπου μέγεθος προβλέψεων.

Το τελευταίο αυτό θέμα θα πρέπει να μας απασχολεί περισσότερο διότι από τα 28,2 δις ευρώ που είναι σήμερα τα εποπτικά κεφάλαια των συστημικών τραπεζών περίπου το 55% εξαρτάται από την αναβαλλόμενη φορολογία και κατά συνέπεια από τα μελλοντικά κέρδη των τραπεζών. Εάν λοιπόν ληφθεί υπόψη αυτή η παράμετρος, λόγω του αυτόματου χαρακτήρα της προσαρμογής της κεφαλαιακής επάρκειας που συνεπάγεται, φαίνεται ότι οι δυνατότητες του τραπεζικού συστήματος να επιτελέσει το χρηματοδοτικό του ρόλο στην οικονομία συνοδεύονται από περισσότερες δυσκολίες από όσο «αποκαλύπτουν» τα μέχρι τώρα κριτήρια που βασίζονται στα stress tests.

Αυτή τη στιγμή οι προοπτικές για την ελληνική οικονομία αλλά και για το τραπεζικό σύστημα περιβάλλονται με ικανό βαθμό αβεβαιότητας που έχει καθαρά ενδογενή προέλευση και συνδέεται με τη διάσταση μεταξύ των επιδιώξεων της ελληνικής πλευράς και την ανάγνωση της πραγματικότητας που κάνουν οι εταίροι. Η αβεβαιότητα βεβαίως αυξάνεται και από εξωτερικούς παράγοντες (πολιτικός κύκλος, επιτοκιακός κύκλος, Ιταλία, Ισπανία, κλπ).

Εφόσον η ελληνική οικονομία ενταχθεί με ένα υβριδικό τρόπο στον 472/2013, εφόσον η κρίση επιτοκίων των αναπτυσσομένων οικονομιών δεν διευρυνθεί, εφόσον η Ιταλική και η Ισπανική κρίση δεν έχουν επιπτώσεις σε αρνητικές προσδοκίες και τέλος εφόσον οι εσωτερικές πολιτικές αναταράξεις απορροφηθούν τότε το 2018 αναμένουμε ένα ρυθμό μεγέθυνσης μεταξύ 1,7% και 1,9% και ελαφρώς υψηλότερο το 2019 ο οποίος όμως και αυτός θα αρχίσει να κάμπτεται μετά το 2020.

Πρόκειται για το τέλος της στασιμότητας και εισόδου έστω σε μια αδύναμη ανάκαμψη; Η απάντηση είναι μάλλον ναι με την παρατήρηση όμως ότι η ανάκαμψη αυτή αφορά περισσότερο στα μακροοικονομικά μεγέθη και λιγότερα στα εισοδήματα των ιδιωτών και των επιχειρήσεων.

“

Αυτή τη στιγμή οι προοπτικές για την ελληνική οικονομία αλλά και για το τραπεζικό σύστημα περιβάλλονται με ικανό βαθμό αβεβαιότητας.

Χορηγοί του 2ου Διεθνούς Συνεδρίου

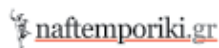
GOLD SPONSORS

SILVER SPONSORS

MEDIA SPONSORS

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ Ο.Ε.Ε

1ο Περιφερειακό Τμήμα Θράκης

oee1pt@oe-e.gr

Μ. Βασιλείου 3 / 69132 Κομοτηνή

Τηλ. 25310-23035/ Fax. 25310-82992

2ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Μακεδονίας

oee2pt@oe-e.gr

Μεραρχίας 14 / 62100 Σέρρες

Τηλ. 23210-67970/ 98127/ Fax. 23210-52062

Γραφείο Καβάλας: Βενιζέλου 34 / 64100 Καβάλα

Τηλ. 2510-232966

oeeam2@otenet.gr

3ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας

oee3pt@oe-e.gr

Αριστοτέλους 26 / 54623 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310-275727-8 / Fax. 2310-275728

4ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντροδυτικής Μακεδονίας

oee4pt@oe-e.gr

Μαλακούση 10 / 59131 Βέροια

Τηλ. 23310-29111 Fax. 23310-72033

5ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Μακεδονίας

oee5pt@oe-e.gr

Κωστή Παλαμά 6 / 50132 Κοζάνη

Τηλ. 24610-27783 Τηλ/ Fax. 24610-37462

6ο Περιφερειακό Τμήμα Ηπείρου

oee6pt@oe-e.gr

Ν. Ζέρβα 28-30 / 45332 Γιάννινα

Τηλ. 26510-70400 Fax. 26510-72194

7ο Περιφερειακό Τμήμα Θεσσαλίας

oee7pt@oe-e.gr

Παπαναστασίου 21/41222 Λάρισα

Τηλ. 2410-531422 Fax. 2410-533123

8ο Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής Στερεάς Ελλάδας

oee8pt@oe-e.gr

Αινιάνων 2 , 2ος όροφος/ 35131 Λαμία

Τηλ. 22310-42511 Fax. 22310-38882

9ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας

oee9pt@oe-e.gr

Λ. Χαϊνά 75 & 25ης Μαρτίου / 34132 Χαλκίδα

Τηλ. 22210-60669 Τηλ/ Fax. 22210-80710/80894

10ο Περιφερειακό Τμήμα Βορειοδυτικής Πελοποννήσου

oee10pt@oe-e.gr

Ζαΐμη 21 / 26223 Πάτρα

Τηλ. 2610-221645 Fax. 2610-273767

11ο Περιφερειακό Τμήμα Νοτιοανατολικής Πελοποννήσου

oee11pt@oe-e.gr

Πλ. Κολοκοτρώνη 8 / 22100 Τρίπολη

Τηλ. 2710-233582 / Fax. 2710-225048

12ο Περιφερειακό Τμήμα Δωδεκανήσου

oee12pt@oe-e.gr

Γ. Σεφέρη 8ο Εμπορικό Κέντρο ΜΗΔΙΑ / 85100 Ρόδος

Τηλ. 22410-60193/ 66660 / Fax. 22410-60197

13ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικού Αιγαίου

oee13pt@oe-e.gr

Ελ. Βενιζέλου 6B / 81100 Μυτιλήνη

Τηλ. 22510-37367 / Fax. 22510-25634

14ο Περιφερειακό Τμήμα Ανατολικής Κρήτης

oee14pt@oe-e.gr

Εθν. Αντιστάσεως 105 / 71306 Ηράκλειο

Τηλ. 2810-223997 / 332837 / 301935 Fax. 2810-224595

15ο Περιφερειακό Τμήμα Δυτικής Κρήτης

oee15pt@oe-e.gr

Μυλωνογιάννη 15Α & Κριάρη , 2ος όροφος / 73135 Χανιά

Τηλ. 28210-94505 / 95001 Fax. 28210-76186

16ο Περιφερειακό Τμήμα Ιονίων Νήσων

oee16pt@oe-e.gr

Σαμαρά 2, 49132 Κέρκυρα

Τηλ. 26610-41148 Fax. 26610-42388

ΦΡΟΝΤΙΔΑ.
ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ.
ΙΣΟΤΗΤΑ.

ΑΝ ΕΝΩΘΟΥΜΕ ΟΛΟΙ ΘΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΜΕ*

«Το Χαμόγελο του Παιδιού», έχοντας αναγνωριστεί διεθνώς, με όραμα: το Χαμόγελο κάθε παιδιού, υλοποιεί πανελλαδικά, 365 ημέρες το χρόνο, 24 ώρες την ημέρα, αποτελεσματικές και άμεσες δράσεις για την πρόληψη και αντιμετώπιση συγκεκριμένων φαινομένων που απειλούν τα παιδιά.

Μέχρι σήμερα «Το Χαμόγελο του Παιδιού» έχει στηρίξει περισσότερα από 1.200.000 παιδιά και τις οικογένειές τους. Παιδιά θύματα κάθε μορφής Βίας, Παιδιά θύματα Εξαφάνισης, Παιδιά με προβλήματα Υγείας, Παιδιά που βρίσκονται ή απειλούνται να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας, έχουν βρει λύση.

*Από το ημερολόγιο του Ανδρέα Γαννόπουλου, 9-11-1995

ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΒΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΑΙΔΙΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΟΤΟΧΕΙΑΣ

☎ 11040 (αστική χρέωση)

@ info@hamogelo.gr

🌐 www.hamogelo.gr

